

Vitam Bertulphi abbatis obviam apud Surium 19 August., Mabillonium sæc. II Bened., pag. 160, et inter Bedæ opera, tom. III, pag. 248.

Vitam sanctæ Faxæ, sive Burgundofaræ, abbatis primæ Eboriacensis in diocesi Gallie Meldensi, defunctæ anno 657. Exstat apud Surium 5 April. et inter Bedæ Opera, tom. III, pag. 258, et in Mabillonii sæc. II Bened., pag. 459.

Libros II de Vita et miraculis sancti Joannis abbatis Reomaensis ad Hunnam abbatem fratresque

Reomaenses : priore libro Vitam ab antiquiore monacho Reomaensi scriptam et apud Mabillonium obviam interpolavit ; posterior de miraculis exstat in laudati Mabillonii sæc. I Bened., pag. 657. Utrumque eum notis edidit Petrus Roverius in historia monasterii et abbatum Reomaensium ab anno 425 ad sua usque tempora, Paris., 1657, 4°. Adde Caroli Gointii Annales Francorum, tom. I, pag. 121 seq., 234, 235, 310 seq., et tom. III, pag. 461 seq.

VITA S. COLUMBANI ABBATIS, AUCTORE JONA

MONACHO BOBIENSI FERE ÆQUALI,

Collata cum diversis Codicibus mss.

(Ex Mabill., Acta SS. ord. S. Benedicti.)

PROLOGUS AUCTORIS.

AD BOBOLENUM ET WALDEBERTUM ABBATES.

1. Dominis eximii et sacri cu'minis regimine decoratis religionisque copia fultis Boboleo et Waldeberto Patribus Jo asperator.

Memini me ante hoc ferme triennium fratrum conviventia flagitante, vel B. Bertulfi abbatis imperio jubente cum apud eos Apenniniis ruribus vacans in Ebobliensi^a cœnobio morarer fuisse pollicitum, ut almi Patris Columbani meo studerem stylo texere gesta; præsertim cum hi qui eo fuerunt in tempore, et peues ipsum patrata viderunt, quam plurimi penes vos superstites sint, qui nobis non audita sed visa narrent, vel quæ etiam nos per venerabiles viros Attalam et Eustasium didicimus: quorum primus Ebobliensis, secundus Luxoviensis cœnobii, quo vos præules existitis^b, ejus successores fuerunt, qui magistri instituta suis^c plebibus servanda tradiderunt. Quorum vitam utcumque quivimus in postmodum deprompsimus, seu plurimorum quos clementia memorabiles reddidit.

2. Sed quæ prædictorum fratrum agapis vel Patris prædicti præcepto conjiciens rebar liquido exuberari, multum me ego ad hoc opus imparum reperio. Si enim me in hoc opere nequaquam indignum judicasset, olim jam ad ea texenda temerario

^a Ita scribunt antiqui Codd. mss., pro quo libri editi præferunt Bobiense. Est autem Bobium monasterium, multorum cœnobiorum caput, positum in Alpibus Cottis provincia Italiae ad amniculum cognominem, non longe a flumine Trebia et Ajenni, abestque ab urbe Ticino millia passuum XI, quo in loco accrevit oppidum episcopali sede a Benedicto VIII illustratum: monasterium vero congregationi Cassinensi, alias S. Justinae, unitum est. Lege Italiae Sacr. tomum IV, ubi de episc. Bobiensibus.

^b Nempe Boboleus post Bertulfum Attalæ successorem Bobio, Vualdebertus post Eustasium Colum-

B quamvis conatu aggressus fuisset. Quamquam me et per triennium Oceani per ora velat et acabra lintris adacta, has quoque scatenas molles sectando vias madefacit sæpe et lenta palus Elnonis plantas ob venerabilis Amandi pontificis ferendum suffragium, qui his consutatus in locis veteres Sicamborum errores evangelico mucrone coerces. Erit tamen commisi operis, venerandi Patres, vestri arbitrii cultus, ut si aliqua minus rito prompta decore facunditatis caruerint, vestris phaleramentis decorantur, ut legentibus apta fiant, ne dum meam imperitiam in eloquio exhorrent, cum dictis facta non exarquentur, sanctorum virtutes fastidiose ferendo non imitentur: et cum ad paratum opus ozentes manum tetenderint, mox sentium asperitate crustatam nitantur subtrahere. Quibus dicendum est nantes solere post ima gurgitum fractis viribus ripæ relditos, cum alia defuerint subsidia, festino commine sentes apprehendere; et divitum fauces cum alio dapes redundant, sæpe agrestia desiderare: et pleosque musicorum omnium, organi scilicet, psalterii, cytharæ melos aures oppletas, mollis aspe avenæ modulamini auditum accommodare.

3. Et si me quempiam laudare repererint qui adhuc^d superis junctus sit, non me adulatorem putent, sed rei bene gestæ dissertorem; nec favere tuihani successorem Luxovio præerant. Eorum acta consule.

^e Id est discipulis, quo nomine Jonas non raro monachorum multitudinem appellat.

^d Eadem dictione Jonas utitur infra num. 18 et in Vita S. Eustasii, num. 1, necnon in Vita S. Burgundofaræ, cap. 2. Retinenda proinde est, nec ullatenus mutanda, ut nonnullis videtur. Superes Jonas intelligit superstites homines seu vivos, qui comparatione eorum qui jacent in tumulis asperi appellari possunt. Unde idem auctor in Vita S. Burgundofaræ, cap. 9, de Lendebergæ obitu agens, « Superas, inquit, liquefacti auras, ad æterna gaudia est protracta. »

quam panegyrico carmine, sed digna memoriae commendare. Nec adeo [Fort. ideo] quisquis superest tumescat, si a me largita Conditoris dona narrata videat, ne elationis stimulo sinceræ mentis soliditatem corrumpat. Nulli quippe dubium est quod adulator polluat mentes decore plenas virtutum, sicut ad Israël per Isaiam Dominus loquitur: *Populus meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, et viam grossum taorum dissipant* (Isa. III). Sapientem enim, et vulgo dicitur, falsa laus increpat, vera ad meliora tendere provocat. Adornet ergo eos in eo quod bene gesserunt fama laudabilis, increpet ne maculet amittendo fervorem tepor vituperabilis. Caveant alii si dignum imitatione quid gesserint, ne sibi in postmodum perniciosæ elationis damna attrahant ex commemoratione patræ virtutis.

4. Inserimus ergo illa quæ a veris assertoribus experti sumus fuisse patrata, et prætermittere negligentiam deputavimus; multaque prætermissa quæ ex toto nequaquam meminimus, et pro parte scribere nullatenus ratum duximus. Quæ sunt ergo posita duobus libellis interscidi, ut uno volumine gentibus fastidium amputarem. Primus B. Columbæ gesta perstringit, secundus discipulorum ejus Attali et Eustasii, vel cæterorum quos meminimus vitam edisserit. Ergo ea vestro libramine pensanda censemus, ut a vobis sagaci examinatione probata, a cæteris ambiguitatem pellant. Nam si quippiam aliquis non rite distinctum ac de industria corrupta reperit, rejicienda judicabit, præsertim si doctorum facundia fultus, assaiam scientia oppletus abundet. Noverit tamen nos non ad hoc vestigia tendere, ut nos putemus doctorum gressibus coæquari. Illi ore eloquentiæ madentes, virides campos flore pinxerunt, nobis vix arida tellus arbusta gignere novit. Illi ditis balsami lacrymam ex Engaddi, floresque aromatum ex Arabia [Supple habent]; nobis ex ^a Hibernia vix butyrum pinguescit. Illi piper nardumque sumunt ex India, nobis pennifera juga, Apennina juga, quo zephyris rigescunt frigora flabris, vix tandem saluncam præbent. Illi pretiosi lapidis varietate gloriantur, nobis temerarium videtur Galliæ succino gloriari. Illi poma palmarum magnopere peregrina dirigunt, nobis Ausoniz [Sarius, Ausonium] juxta poetam sunt mitia molliis castaneæ poma. Valete, almi Patres veri vigoris atque roboris, Deo dicati æterno. Amen.

PRÆFATIO.

5. Rutilans atque eximio fulgore micans sanctorum præsulum atque monachorum doctrina, Patrumque solertia, nobilium virorum condidit Vitas doctorum, scilicet ut posteris alma redolerent priscorum exempla. Egit hoc a sæculis rerum Sator æternus, ut suorum famulorum famam commendaret perennem, ut relinqueret futuris sæculis de præcedentium meritis, vel

^a Non quod Jonas ex Hibernia prodierit, ut nonnulli putaverunt, sed quod magistros Hibernos haberit. Eum enim Segusia Liguriæ civitate ortum esse constat ex Vita S. Attalæ ab ipso scripta, quam infra rekremus.

^b Et quidem in Lagenorum provincia, ex Jona

A imitanda exempla vel memoriae commendanda, et ut ventura soboles gloriaretur de præcedentium meritis. Quorum beatus Athanasius Antonii, Hieronymus Pauli et Hilariionis, vel cæterorum quos cultus bonæ vitæ laudabiles reddebat; Posthumianus vero, Severus et Gallus Martini egregii pastoris nostris eorum memoriam dimisere sæculis: plerique aliorum, quos aut fama, aut bonorum exempla operum, vel virtutum monumenta commendaverunt, ut sunt columnæ Ecclesiarum, Hilarius, Ambrosius, Augustinus, qui inter tot sæculi turbines, et fluctuante mundo statim Ecclesiæ sustentarunt, ne flatu adversante iniquo, hæreticorum procella quatiente, veram fidem hæretica adversitas macularet. Quorum nos exempla, temerario licet conatu secuti, nec meritorum supplemento, sed fidei favore suffulti, non elucubrant scientiæ fonte referti, tanti Patris nostri vitam sæculis refulgentem sequentibus cupimus enarrare. Erit tamen nostrorum arbiter dictorum virtutum Largitor immensus, qui illi et gratiæ suæ munera et vitæ perennis largitus est coronam.

INCIPIT VITA.

6. Columbanus igitur, qui et Columba dicitur, ortus est ex Hibernia insula in extremo Oceani sita ^b cujus insulæ situs, ut ferunt, amœnus ac diversarum capax nationum, cæterorum caret bellis populorum. Hanc Scottorum gens incolit, gens quamquam absque reliquarum gentium legibus, tamen in Christiani vigoris dogmate florens, omnium vicinarum gentium fide præpollet. Natus est ergo hic Columbanus inter primordia fidei gentis illius, ut fides quam infecundam ex parte gens illa habebat, suo ac sodalium suorum munimine cultu uberi fecundaretur. Sed priusquam lucem vitæ præsentis caperet, quid ante ejus ortum actum sit, non est silendum. Nam cum ejus genitrix jam conceptu alvo gravida teneretur, subito per intempestam noctem sopore depressa vidit ex sinu suo rutilantem solem et nimio fulgore micantem procedere, et mundo magnum lumen præbere. Hæc genitrix postquam sopore membra laxavit, et cæcas mundo surgens aurora repulit tenebras, apud semet intra clauso conamine pensare cepit: et ex gaudio tantæ visionis vim sagaci animo trutinans, vicinorum solaminis supplementum petit, quos doctrina solertes reddebat, quærens ut tantæ visionis vim sapientum corda rimarentur. Tandem peritorum libramine responsa recepit, se egregiæ indolis utero tenere virum, qui et suæ salutis utilia, et proximorum provideret utilitati opportuna. Huic mater postquam edidit, tanta custodia servavit, ut vix eum vel coguatis parentum reliquorum moribus crederet, quoadusque vita puberis ad boni cultus operis, Christo duce sine quo nihil boni agitur, aspiraret. Nec immerito soleni fulgentem suo e sinu procedere mater conspexit, qui infra num. 9, quæ provincia tota maritima ad ortum jacet, incolis *Leighnich*, Britannis *Lein*, Anglis *Leinster*, Latinis *Lagenia* dicta, olim erat una portio Pentarchiæ, in quam Hibernia insula olim dividebatur.

In matris universorum Ecclesiarum membris inest A Phœbi claro fulgore micat, Domino dicente: *Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum* (Matth. xiii). Sic Debora precantis voce ad Dominum, Spiritu sancto monente, olim loquebatur, dicens: *Qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, sic rutilant* (Judic. xv). Ætheron etenim axis siderum distinctione flavescens, de frequentia celebræ [celebris] lucis speciosior est: sicut diei lux Phœbi aucta splendore mundo amœna resulget, ita corpus Ecclesiarum Conditoris ditata opibus, sanctorum augmentata numero, et scientiæ religione nitescit, ut ex frequentia doctorum pullulent lucra subsequenti. Et ut sol vel luna astraque omnia noctem diemque suo nitore nobilitant, ita sanctorum merita sacerdotum Ecclesiarum monumenta roborant.

7. Peractis itaque infantiae annis, in pueritiæ ætate pubescens, liberalium litterarum doctrinis et grammaticorum studiis, ingenio capaci dare operam cœpit: laboremque per omne pueritiæ vel adolescentiæ tempus exercens, usque ad virilem ætatem uberi intentione defixit. Sed cum eum formæ elegantia, præsertim corporis candore pubertas nobilis omnibus gratum redderet, cœpit contra eum tandem antiquus hostis letifera tela laxare, ut quem tanto ingenio crescere cerneret, suis eum laqueis valuisset irretire. Aggressusque lascivarum puellarum in eum suscitavit amores, præcipue quas forma corporis perfunctorio decore, horrendo desiderio in miserorum animos solet immergere. Sed cum se egregius miles tantis telis undique urgeri conspiceret, et dimicantes secum callidi hostis verutias se contra erigere conspexisset, et per actus fragilitatis humanæ cito ad procliva posse labendo demergi, ut Livius ait, nullum esse tam sanctum in religione, tamque custodia clausum, quem penetrare libido nequeat; evangelicum clypeum lava tenens, ensisque incipientem dextera ferens, contra imminantes cuneos hostium pugnaturus paratur pergere, ne frustrato labore B. Columbanus quem potissimo ingenio desudaverat in grammatica, rhetorica, geometrica, vel divinarum Scripturarum serie, in sæculi illecebris occuparet: daturque adhuc locus stimulis urgendis.

8. Cum jam hæc penes se volveret, venit ad Cusdam religiosæ ac Deo dicatæ feminæ cellulam: quam cum prius humili voce salutasset, postea castigatione juvenili ut poterat hortari aggressus est. Quæ videns crescentem in adolescente vigorem: Ego, ait, utcumque potui, ad bellum progressa exivi. En duodecim annorum tempora volvantur, quibus et domo carui, et hunc peregrinationis locum expetivi, et nunquam deinceps Christo præsule sæculo militavi; aratrum manu tenens, retro non respexi, et nisi fragilis sexus obstasset, mari transacto, potioris peregrinationis locum petissem. Tu vero adolescentiæ flammis motuans, natali solum incolis; ad fragiles voces, velis

* Hoc monasterium in Ultonia Hiberniæ provincia situm, a Bancorensi Walliæ oppobio distinguendum

nolis, fragilitate attrahente, aurem accommodas, et vitare te femineum sexum libere credis? Non remanisceris suavis Evæ, Adæ lapsum, Samsen a Dalila seductum, David a pristina justitia pulchritudine Betsabee corruptum, sapientissimum Salomonem mulierum amore deceptum? Perge, inquit, o juvenis, perge, evade ruinam per quam multos comperis corruisse. Declina viam quæ inferi ducit ad valvas. Hujus ergo dictis pavefactus adolescens, et ultra quam adlescentem terreri crederes, grates taliter increpanti refert, sodalibusque valedicens iter arripuit: materque ejus dolore stimulata precatur ut non se relinquat. At ille: Nonne, inquit, audisti, *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus* (Matth. x)? Obstanti matri et limui ostiî inhaerenti postulat ut se ire sinat. Illa ejulans et pavimento prostrata denegat se permissuram; ille limen matremque transiliens, poposcit matrem ne mœrore solvatur, dicens se nunquam deinceps in hac vita videndum, sed quocumque salutis via iter pandat, se progressurum.

9. Relicto ergo natali solo, quem Lagerorum terram incolæ nuncupant, ad virum venerabilem nomine Silenem perrexit, qui eo tempore singulari religione et Scripturarum sacrarum scientiæ flore inter suos pollebat. Quem cum vir sanctus ingenii sagacis esse videret, omnium divinarum Scripturarum studiis cum imbuisset: ita tamen, ut fieri assolet, colludendo magister discipulos sciscitari conatur, ut de suo ingenio cognosceret vel flagrantem ubertatem sensuum, vel negligentiam somno torporem; cœpitque ab eo ex difficultate questionum materia sensus querere. At ille pavido, quanquam tamen sagaci ex pectore, ne inobediens magistro appareret, non cosodoxiæ tactus vitio, sed magistro parendo, vice versa objecta sibi elucubrabat, memor illius Psalmographi præconi: *Aperi os tuum, et ego adimplebo illud* (Psal. lxxi). Tantum ejus in pectore divinarum thesauri Scripturarum conditi tenebantur, ut intra adolescentiæ ætatem detentus, Psalmorum librum elimato sermone exponeret; multaque alia, quæ vel ad cantum digna, vel ad docendum utilia, condidit dicta. Dedit deinde operam ut monachorum necceretur societas, et monasterium cujus est vocabulum ^a Bancor petiit, in quo virtutum præsul ubertate clarebat B. Commogellus, egregius inter suos monachorum Pater, quique religionis studio et regularis disciplinæ cultu præcipuus habebatur, ibique orationibus et jejuniis vacare cœpit; et jugum Christi, quod deferentibus leve est, super se ferre, semetipsumque sibi obnegando, ac crucem suam tollendo, Christum sequi: ut qui aliorum doctor futurus erat, ipse quod doctrinam didicerat, in sui corporis mortificatione ferendo, uberius exemplo monstraret; et qui aliis implendo fore docturus erat, ipse prius impletus. Peractis itaque annorum multorum in monasterio circulis, cœpit peregrinationem desiderare, memor illius Deesse, sæculo 1, ad Vitæ S. Augustini cap. 34, profectum est.

minici imperii ad Abraham: *Exi de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et vade in terram quam tibi monstravero* (Gen. xii). Confessus igitur venerabili patri Commogello cordis ardorem, et ignitum igne Domini desiderium, de quo igne Dominus loquitur: *Ignem veni mittere in terram, quem volo ut ardeat* (Luc. xii), ardentem Patri patefaciebat affectum, sed non ita in Patre reperiebat responsum ut sua petitio anhelabat. Erat enim venerabili Commogello durum tanti solaminis pati dispendium. Tandem tamen aspirare cœpit et cordi antepouere, ut non plus suæ necessitati studeret quam aliorum utilitati opportuna quæreret. Nec sine Omnipotentis arbitrio fiebat, qui tironem suum ad bella futura erudierat, ut de ejus victoria gloriosos referret triumphos, lætasque victorias de caesorum hostium reportaret phalangis. Vocatumque eum abbas, tristem licet sibi, tamen aliis utilem depromit sententiam, se et pacis vinculum, et solaminis supplementum comitesque itineris, quos religio claros rediebat, largiturum.

10. Collecto sane fratrum cœtu, omnium orationum suffragium postulat, ut venturo itineri solamen largiatur, pietatisque tribuat affectum. Vicesimum ergo ætatis annum agens, arrepto itinere cum duodecim comitibus, Christo duce ad litus maris accedunt. Ibi Omnipotentis misericordiam præstolantur, ut si suæ voluntati inhaereret conceptum consilium, effectus ejus vultu perficiatur: agnoscentque secum clementis Judicis voluntatem adesse, carinamque ingressi dubias per freta ingrediuntur vias, mitique salum prosperantibus zephyrorum flabris secantes, pernici cursu ad Britannicos sinus perveniunt. Paulisper ibidem morantes, vires resumunt ancipiti animo, anxioque cordis consilia trutinantur. Placet tandem arva Gallica planta terere, et mores hominum ferventi astu sciacitari, ut si salus ibi serenda sit, quantisper commorari; si obdoras caligine arrogantiae mentes reperiant, ad vicinas nationes portransire.

11. A Britannicis ergo sinibus progressi, ad Gallias, ubi tunc vel ob frequentiam hostium externorum, vel ob negligentiam præsulum, religionis virtus

* In ms. Cod. San-Germanensi legitur, *tricesimum*, uti etiam in Vita S. Columbani epitome apud Ferdinandum Ughellum relata tomo iv Ital. Sac., ubi de episc. et abb. Bobiens. tricennem fuisse Columbanum cum Hiberniam reliquit, magis simile veri est. Nam « peractis infantiae annis » liberales disciplinas didicit, quo in studio « omne pueritiae vel adolescentiae tempus exercens, usque ad virilem ætatem » perseveravit. Tum se tentationibus carnis appeti sentiens, auctore pia femina primo Silenis abbatis, postea Commogelli magisterio, in Banchor se subdidit, denique « peractis annorum multorum in monasterio circulis, cœpit peregrinationem desiderare. » Ita ut vix ante annum ætatis vicesimum monasterium Banchoresse petierit jam vir, in quo minus decem annis persistere non debuit, si annorum multorum curricula inibi peregit.

† Anonymus in Vita S. Columbani, et qui S. Saldbergæ acta scripsit, gravis ac pene coævus auctor, Columbanum in Galliam advenisse affirmant Childeberto Austrasijs et Burgundionibus imperante: re-

pene abolita habebatur, tendunt. Fides tantum manebat Christiana, nam poenitentiae medicamenta, et mortificationis amor vix vel paucis in illis reperiebantur locis. Agebat venerandus vir ut per quaecunque loca progredieretur, verbum evangelicum annuntiaret. Erat enim gratum hominibus, ut quod facundia cultus adornabat, elucubratae prædicationis doctrina, simul et exempla virtutum confirmabant. Tanta erat humilitatis ubertas, ut versa vice, sicut de honoribus homines sæculi conantur quærere dignitates, ita iste cum sodalibus suis de humilitatis cultu alter alterum nitebatur prævenire, memores præcepti illius: *Qui se humiliat, exaltabitur* (Matth. xxiii). Et illud Isaïæ: *Ad quem respiciam, nisi ad humilem, et quietum, et tremementem sermones meos* (Isa. lxvi)? Tanta pietas, tanta charitas omnibus inerat, ut unum velle, unum esse nolle; modestis atque sobrietas, mansuetudo et lenitas in omnibus redolebat. Exsecrabantur desidiæ atque discordiæ vitium, arrogantiae atque elationis supercilium duris castigationibus ictum feriebant, iræ ac livoris noxam sagaci intentione pellebant. Tanta patientiæ virtus, charitatis affectus, lenitatis cultus aderat, ut mitem in medio eorum Deum patule non ambigeres habitare. Si quempiam ex his labi in vitium reperiasent, simul omnes æquo jure negligentem correptionibus cadere studebant. Communia omnibus omnia erant: si quispiam proprium usurpare aliquid tentasset, a cætorum consortio segregatus poenitentiae ultione vindicabatur. Nullus proximo contrarietatem rependere, nullus asperum sermonem proferre audebat, ita ut in conversatione angelicam agi vitam crederes. Tanta in beatum virum gratia redundabat, ut in quorumcunque domibus quantisper commoraretur, omnium animos ad religionis cultum defigeret.

12. Pervenit ergo fama Columbani Sigiberti regis ad aulam, qui eo tempore duobus regnis Austrasiarum Burgundionumque inelytus regnabat Francijs; quorum eximium nomen præ cæteris gentibus quæ Gallias incolunt habebatur. Ad quem cum vir sanctus cum suis accessisset, gratus regi et aulicis ob egregiæ doctrinæ copiam redditus est. Cœpit tandem ab

ctius Ordericus Vitalis, sub finem lib. viii, id accidisse rege Childeberto Sigiberti filio refert. Columbanus paulo ante annum Christi 590 in Galliam appulsus est, uti infra ad num. 38 probabimus: quo tempore Childebertus Austrasiæ, Guntramnus patruus Burgundiæ principatum gerebant. Guntramnus Childeberto nepoti Burgundiæ regnum anno 593 morte resignavit. Unde levi errore auctores prædicti accessum Columbani contigisse aiunt Childeberto Austrasijs et Burgundiones regente, cum utrumque regnum paulo post Columbani adventum ad ipsum Childebertum fuerit devolutum. Porro Jonas iterum hallucinatus est, dum « regnis Austrasiarum, Burgundionumque regnasse » putavit Sigibertum, qui nunquam Burgundia potitus est. Errandi occasio inde nata est, quod Burgundiæ principatus per Sigibertum ex paterna hæreditate in Childeberti potestatem venisse falso autumnaverit. Nec quisquam dicat Jonæ scripturam a libris vitiatam, ac pro Childeberto scriptum Sigibertum. Hanc enim germanam esse Jonæ de Sigiberto sententiam constat ex num. 31 infra.

eo rex petere, ut intra terminos Galliarum resideret, A qua hora vir Dei pro ea Dominum deprecatus esset. nec ad alias gentes transiens se relinqueret, omniaque ejus voluntas poposcisset se paraturum. Tunc ille regi ait, non se aliarum possessione opum fore ditandum, sed evangelici præconii, quantum carnis fragilitas non obstat, sectaturum exemplum: *Qui vult, inquit, post me venire, abneget semetipsum sibi, tollat crucem suam, et sequatur me (Luc. ix)*. Cui talia objicienti rex præbet responsa: Si Christi crucem tollere et ipsum sequi desideras, potioris eremi sectare quietem: tantum ne nostræ ditionis solo relicto, ad vicinas pertranseas nationes, ut et tui præmil augmentum, et nostræ salutis provideas opportuna. Data itaque optione obtemperavit regis persuasionibus, eremumque petivit. Erat enim tunc vasta eremus ^a Vosagus nomine, in qua castrum erat dirutum olim, quod antiquorum traditio Anagrates nuncupabant. Ad quem vir sanctus cum venisset, licet aspera vastitate solitudinis et scopulorum interpositione loca aspera essent, ibi cum suis resedit parvo alimentorum solamine contentus, memor illius verbi, Non in solo pane hominem vivere (*Deut. viii*), sed verbo vitæ satiari, et affluentem dape abundare, qua quisquis sumpta esuriam nesciat in ævum.

13. Eo vero in loco viro Dei cum suis commorante, subito unus e fratribus, vel ob probationem, vel quamlibet culpam attrahentem vi febrium cœpit flagellari. Sed cum nulla alimentorum solamina adessent, nisi corticum et herbarum pabula præberentur; tantummodo cœpit omnium animus aspirare, ut pro ægri fratris sospitate jejunio omnes et orationi vacarent. Tertia jam die peracto jejunio nihil habentes unde fessa corpora reficerentur, subito conspiciunt virum quemdam cum panum supplemento vel pulmentorum equis oneratis ante fores astare, qui se referebat subita cordis admonitione actum, ut eis ex sua substantia subveniret, qui tantam egestatem pro Christo in eremo sustinerent. Oblatis itaque viro Dei quæ detulerat, cœpit cum cordis humilitate deprecari ut vir sanctus pro conjuge sua Dominum deprecaretur, quam per anni circulum tantus ignis febrium urebat, ut jam non crederetur superis reddi. Humili ergo et auxilio corde poscenti noluit vir Dei denegare solamen, adhibitisque simul fratribus pro ea misericordiam Domini deprecatur. D Cumque ille cum suis orationem complexset, statim ea quæ periculum mortis in propatulo habebat, sanitati est reddita. At vero cum vir ejus largita sibi a viro Dei benedictione domum remeasset, invenit conjugem suam domi sedentem: sciscitatusque qua hora eam febrium vis reliquisset, reperit ea hora sanam fuisse

^a Vosagus (*les Vosges*), in Burgundiæ comitatu, Burgundiam a Lotharingia et Alesatia dirimit, Mosæ Mosellæque et Araris nobilium fluviorum origine insignis. In loco Anagrates dicto, vernacule *Anegray*, conditum est Anagratense monasterium, quod amplius non exstat. Fontanense redactum est in prioratum conventualem Luxovio subjectum. Huc referenda quæ in Vita S. Nicetii Vesontionensis episcopi in Vesontione Joannis Chiffletii parte II, § 22, leguntur, ubi Nicetius Anagrates et Luxovium et Fontanas adiisse,

14. Transacto itaque deinceps parvo temporis intervallo, quo pia capiti Christo placamenta ac piissima mentis per contritionem carnis injuriæque fanis mortificata Deo membra offerrent, ac inviolatum religionis statum servare studerent; duris acerbitatibus omnis frangebatur carnis voluptas, ut videlicet prædo virtutum omnium et expoliator fugeret. Novem jam transierant dies, quo vir Dei cum suis non alias dapes caperet, quam arborum cortices herbasque saltus: sed temperavit escæ acerbicatem pietas virtutis divinæ. Monuitque per visum abbatem quemdam nomine Caramtocum, qui monasterio, cui ^b Salicis nomen est, præerat, ut famulo suo Columbano intra eremi vastitatem consistenti necessaria deferret. Expergefactus igitur Caramtocus, cellarium suum Marculfum nomine vocat, reique admonitæ causam narrat. At ille: Fac, inquit, ut imperatum est tibi. Jubet ergo Caramtocus Marculfum ire, et omnia quæ possit parare, beatoque Columbano deferre. Oneratis ergo Marculus vehiculis iter arripuit, sed cum solitudinis ora attingit, viam sibi pandendi itineris nequaquam reperit. Fuit tandem consilium ut si Dei esset imperium, præmissis equis imperantis potentia viam aperiret. Mira virtus antecedentes equi ignotum iter ungula terunt, rectoque itinere ante fores B. Columbani ad Anagrates perveniunt. Mirans Marculus, equorum vestigia subsequens ad virum Dei pervenit, et quæ detulerat præsentavit. Ille grates Conditori rependit, quia sic suis famulis in deserto parare mensam non distulit. Accepta ergo ab eo benedictione, Marculus calle quæ venerat repedavit, omnibusque rei gestæ causam patefecit. Cœpit exinde frequentia populi et infirmantium cohortes ob sanitatem redintegrandam ad eum frequentare, et omnium infirmitatum suffragium querere; quorum vota cum revocare a se nequiret, omnium petitionibus parens, orationum medicaminum cunctorum ad se venientium infirmitatibus divinfultus auxilio curando subveniebat.

15. Hæc denique in locis evenit ut per opaca saltu interdum isdem vir sanctus deambularot, et l. bruc humero ferens de Scripturis sacris secum disputaret subitoque cogitatio in mentem ruit quid eligeret melius in hominum injurias incidere, an ferarum sævitiam sustinere. Cumque urgeret cogitationum illata severitas, crebro frontem signo crucis armans atque orans intra se aiebat melius esse ferocitatem bestiarum absque alieno peccato, quam hominum rabiem sustinere cum damno animarum. Dumque hæc animo volveret, conspicit duodecim lupos ad

et ecclesiarum altaria rogatu Columbani dedicasse dicitur. Quæ si vera sunt, Anagratensis cœnobii primordia revocari non possunt ad annum (ut quibusdam placet) 570, cum post annum 590 Nicetius sedem Vesontionensem obtinuerit.

^b Nullum hoc nomine monasterium amplius illis in partibus superest, nisi forte Salicis vocabulum tribus castro Salinensi, in quo est prioratus monasterio Cluniacensi subjectus.

venire, et dextra lævaque se medium astare, manebatque immobilis atque dicens: Deus, in adiutorium meum intende; Domine, ad adjuvandum me festina. Propius illi accedunt, et ora vestimentis ejus jungunt: cumque ille constans astaret, interritum relinquunt saltumque pervagantur. Ilac tentatione in securitatem trajecta, iter per salum carpit. Cumque haud procul abiisset, audit vocem Suevorum multorum per avia oberrantium, qui eo in tempore iisdem in locis latrocinia exercebant; sicque demum trajecta per constantiam tentatione repulit adversitatem. Sed hoc utrum diaboli fallacia sinxerit, an rei veritate gestum sit, patule non agnovit. Rursumque recessit a cellula, longiorique via vasta eremi penetrans, reperit saxum immane præruptaque rupis lætera, aspera scopulis terga avia hominibus, ibique conspicit concavum in caute sinum. Aggressusque abdita perscrutari, reperit in interiore sinu ursi habitaculum, ipsumque interius residentem. Mitem ergo feram abire jubet, nec deinceps hos, inquit, repetas calles. Abiit fera militis, nec prorsus est ausa redire; distabatque ab Anagrate locus plus minusve millibus septem.

16. Quo in tempore cum in eadem concava scopuli solitariam vitam duceret, sicut erat ejus consuetudinis, ut cum Dominicis festis vel quorumlibet sanctorum sacrali solemnitate appropinquaret adventus, ab aliorum societate segregatus, et abditis locis receptus, vel longiori spatio eremi secreta sectabatur, ut solida mente et absque curarum inquietudine solus orationi vacaret, et religioni omni conatu intenderet, erat cibo ita attenuatus, ut vix vivere crederetur: nec aliunde penitus quam agrestium herbarum exigua mensura, vel parvulorum pomorum, quæ eremus illa ferebat, quæ etiam bullucas [Al., bullucas, bulgulas] vulgo appellant, vescobatur. Potus aqua erat, ut qui semper in aliorum curis occupatus, hæc æque agere noquiret, saltem per intervalla temporum pro parte mentis vota perageret. Eratque ejus in ministerio puerulus quidam nomine Domoalis, qui cum certæ opportunitates monasterio evenissent, solus Patri renuntiaret, ac fratribus observanda referret. Positus ergo in præfato sinu eminentis saxi, qui aliunde penitus aditum denegabat, multisque jam diebus inibi resedisset, cœpit supradictus puerulus sub silentii voce conqueri, cur in promptu aquam non haberet, sed cum grandi labore per montis ardua fassis poplitibus deferret. Cui Columbanus, Fili, inquit, paulisper saxi terga satage cavare; memento populo Israel Dominum de caute latices produxisse. At ille Patri obediens rupem cavare aggressus est. Sanctus itaque

* Luxoviense monasterium, vulgo *Luxeu*, ante vicestimum annum quam inde pelleretur Columbanus, constructum est, ut patet ex num. 58. Cum ergo Columbanus anno 610 exulare jussus sit, sicut eo loci probabimus, anno 590 collocanda sunt initia Luxoviensis cœnobii, ex quo tanquam ex sacro religionis monasticæ seminario prodierunt viri complures sanctitate et ecclesiasticis dignitatibus illustres,

A vir statim genibus provolutus orationibus Dominum deprecatur, ut suæ necessitati tribuat opportuna. Tandem ejus parens precibus, pie petenti larga subvenit potestas: moxque latex productus fons cœpit manare perennis, qui usque in hodiernum manat. Nec immerito misericors Dominus suis sanctis tribuit postulata, qui ob præceptorum suorum imperia proprias crucifixerunt voluntates, tanta fide pollentes, ut quæ ab ejus misericordia postulaverint, impetrare non dubitent; quia ipse promisit dicens: *Si hubueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti, Transi, et transiet, et nihil impossibile erit vobis* (Matth. xvii). Et alibi: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et fiet vobis* (Marc. xi).

17. Cumque jam multorum monachorum societate densaretur, cœpit cogitare ut potiorum locum in eadem eremo quæreret, quo monasterium construeret. Invenitque castrum firmissimo munimine olim fuisse cultum, a supradicto loco distans plus minus octo millibus, quem prisca tempora ^a Luxovium nuncupabant: ibique aquæ calidæ cultu eximio constructæ habebantur. Ibi imaginum lapidearum densitas vicina saltis densabat, quas cultu miserabili rituque profano vetusta paganorum tempora honorabant. Ibi residens vir egregius monasterium construere cœpit, ad cuius famam plebs undique concurrere et se cultui religionis dicare curabant; ita ut plurima monachorum multitudo adunata vix unius cœnobii collegio consistere valeret. Ibi nobilium liberi undique concurrere nitebantur, ut et spreta phaleramenta sæculi, et præsentium pompam facultatum contemnentes, æterua præmia caperent. Quod B. Columbanus cernens, undique ad pœnitentiæ medicamenta plebes concurrere, et unius cœnobii septa tantam conversantium cohortem absque difficultate non tenere, quamvis mente una et corde uno, tamen conversationi tantæ multitudinis incongruum, alium experimento locum quærit; quem aquarum irriguitas adornabat; aliudque monasterium construit, cui Fontanas nomen indidit, deditque gubernatores præpositos, de quorum religione nihil dubitabatur. His ergo in locis monachorum plebibus constitutis ipse vicissim omnibus intererat; regulamque quam tenerent Spiritu sancto repletus condidit, in qua qualis et quantæ disciplinæ vir sanctus fuerit, prudens lector vel auditor agnoscat.

18. Eo itaque tempore quidam frater nomine Autierius pulsare cœpit ut peregrinandi in Hiberniam causa perveniret. Cui Columbanus ait: Pergentes in eremum, voluntatem Dei probeamus, utrum desideratum iter arripias, an in cœtu fratrum permanetas. Pergentes ergo simul, tertium adolescentem nomine Somarium, qui adhuc ^b superis junctus est, in co-

Illic diu vixit laus divina, quam perennem seu perpetuam vocant, nimirum ab ipso conditu ad Vandalarum stragem abbate Mileto seu Mellino perpetrata. Floret etiam nunc regulæ Benedictinæ præcipuo cultu, quem RR. PP. congregat. S. Vitoni feliciter ibidem restituerunt.

^b Id est, *superest*. Vide Notas ad Prolog. Vitæ,

inflatu sumunt, et ad destinatum in eremo locum A pervenerunt, unius tantum panis cibo contenti. Cumque jam duodecimus transisset dies, nec quidquam de panis fragmento remansisset, horaque refectionis appropinquaret, imperantur a Patre ut per prærupta ruris eant, atque ad ima vallis perveniant, et quidquid ad cibum opportune reperiant, deferant. Ovantes illi per concava vallis Mosellatenus advenerunt, capturamque piscium olim a piscatoribus consortam et undis oppositam cernunt. Accedentesque, quinque magnos reperiunt pisces, sumentesque tres, quia viverent, Patri præsentandos vehunt. At ille, Cur, inquit, non quinque detulistis? Respondent, mortuos reperisse duos, proinde reliquisse. Et ille ait: Nequaquam ex his comedetis, nisi quos dimissis venerint. At illi miraculo perculsi de providentia divinæ gratiæ, pernici cursu repetunt, increpanturque cur reptam mannam reliquissent, et sic cibum parare jubentur. Nempe Spiritu sancto repletus, noverat sibi a Domino passim dapes paratas.

19. Alia quoque vice cum in eadem solitudine moraretur, non tamen eo loco, jam quinquaginta dies transierant, unusque tantum e fratribus cum eo erat Gallus nomine; cui ille imperat ut ad Bruscam (*la rivière de Brusck*) eat, piscesque capiat. Ille abiit, ratemque duxit, ut ad Lignonem (*Oignon*) annem pergeret. Quo cum pervenisset, reteque in alveum jactasset, aspexit tantam multitudinem advenire nec prorsus rete tenori, sed velut in parietem impingerent, retro reverti. Laboravit itaque per totam diem, neque unum capere quivit, reversusque Patri renuntiat de frustrato labore. Ille inobedientem increpat, cur non ad denuntiatum locum properasset. Atque denno: Vade cito, ad denuntiatum locum perge. Pervenit itaque, et rete undis opposuit, tantaque piscium copia rete est impletum, ut vix præ multitudine trahi potuisset.

20. Morabatur alia vice in supradicto scopuli sinu, a quo ursum exputerat, diuque ibi oratione et jejuniis corpus affligerat. Cognovit autem per revelationem fratres, qui penes Luxovium erant, diversis morborum generibus vexari, nec amplius remansisse quam qui ægrotis ministrabant. Egressus itaque de specu ad Luxovium venit; cumque omnes afflictos cerneret, imperat ut omnes surgant, atque messem in area virga cædant. Surrexerunt ergo quorum conscientiam obedientiæ ignis urebat; ad areamque venientes, virga messem cædere cum fidei gratia aggressi sunt. Videns ergo Pater fidem in filiis et obediendiæ gratiam abundare: Sinite, inquit, fessa ægritudine membra a labore refici. Mirantur de sospitate obedientes, nullo doloris vestigio in eis remanente, mensasque parare jubet, ut uberi gaudio omnes reficerentur. Increpantur deinde inobedientes, ignavia fidei arguitur, longitudo ægritudinis denuntiat. Mira ultio! nam suprema jam anni parte transacta inobedientes ægritudinis pœna ita vehementer excussit, ut vix mortem evaderent. Impleverunt mensuram pœnitentiæ de suscepto inobediendiæ tempore.

21. Interea tempus evenerat ut copia segetum horreis conderentur, nec prorsus vis ventorum nubes compilare cessabat. Urgebat sane necessitas, ne maturæ messis spicæ in stipulam germine emisso perirent. Eratque vir Dei apud Fontanas cœnobium, ubi et messium copiam novus ager locupletem dederat. Irruebant ventorum flabra cum vehementia imbrium, nec omnino nubila cœli dare terris pluviam quiescebant. Quid ad hæc vir Dei ageret anxio corde pensabat: armavit mentem fides, docuit impetrare opportuna, accersivitque omnes, ac segetem præcidi jubet. Mirantur illi Patris imperium; nec tamen quisquam Patri cogitatum depromit. Venerunt omnes falcibusque inter diffusionem imbrium secant segetem, Patremque quid agat conspiciunt. Ille quatuor plenos religione viros per quatuor angulos messis præponit, Cominium et Eunocum ac Equaneum ex Scottorum genere, quartumque Gurganum genere Britonem. Illis ordinatis ipse cum reliquis messem medius præcidebat. Mira virtus! fugiebat imber a segete, et undique pluvia diffundebatur; medios tantum messorum solis ardor torrebat, æstusque vehementis quousque messem conderent afflavit. Sic fides et oratio meruit ut pulsa pluvia æstum inter imbres haberet.

22. Erat eo tempore dux quidam nomine Waldelenus qui gentes quæ intra Alpium septa et Jurani saltus arva incolunt regebat. Huic soboles nulla erat, ut Juvencus de Zacharia et Elisabeth ait:

Gratius ut donum jam desperantibus esset.

Hic cum conjugæ suæ Flavia nomine, et genere et prudentia nobili, ad B. Columbanum ex Vesontionensi oppido pergat, precantes simul ut pro eis Dominum deprecaretur. Dicunt se multis opibus esse ditatos, sed cui hæreditatem post obitum relinquerent hæredem non habent. Quibus vir sanctus: Si voti, inquit, vestri est ut Largitori donum consecratis, mihi que ex lavacro suscipiendum tradatis, pro vobis ego Domini clementiam implorabo, ut non solum quem Domino voveatis habeatis, verum etiam quanta volueritis post pignora suscipiatis. At illi promittunt se ejus imperiis læto animo parituros, tantum pro ipsis Domini misericordiam non desinat implorare. Spondet vir Dei muneribus plenus se in promptu habere, tantum ne pacti fœdus studeant violare. Mirum dictu! vix domum remeant, donec Creatoris alvo gravida mater futura exspectat. Editum mox ad sanctum virum defert, et suis orationibus largitum munus demonstrat: grates Conditori agit, qui sic ad petitiones famulorum suorum quæsitæ dona largitur. Quem vir sanctus manibus receptum sacravit, sacroque lavacro ablutum ipse suscepit, Donatique nomen imponit, matrique ad nutriendum reddit. Qui post alitus in eodem monasterio, sapientia imbutus, Vesontionis pontifex effectus, nunc usque superest eandem cathedram regens. Qui post pro amore B. Columbani ex ipsius regula monaste-

rium virorum construxit, quod ^a Palatium nuncupant A ob veterum monumenta murorum. Addidit post eum bonitatis Largitor famuli sui promissum, alium filium Ramelenum nomine, qui nobilitate et sapientia pol- lens, post patris obitum in ejus honore est suffectus, quamvis in sæculari habitu, tamen in Creatoris amore pervigil. Nam et ipse in amore beati viri in saltu Jurense super Novisanam fluviolum monasterium ex ejus regula construxit, in quo Siagrium abbatem præfecit. Addiditque Dominus duas filias adhuc pristino mœneri, et in sæculo nobiles, et in Christi timore perfectas. Post ista munera mater ipsorum Flavia post mariti obitum ^b monasterium puellarum in supradicta urbe Vesontione construxit, omnique munimine roborans, multarum puellarum concionem adunavit. Tantum in eis viri Dei gratia flagravit, ut omnia phaleramenta præsentis vitæ contemnentes ad omnipotentis Dei cultum anhelarent.

23. Si vero aliqua inserere nitimur quæ parva hominibus videantur, erit obrectatorum latratibus patens Conditoris largitio, qui æque in minimis ut in magnis misericorditer aspirat: nec differt in modicis aurem pietatis accommodare, sicut in maximis exaudit vota petentis. Quadam etenim die cum vir Dei egregius ad præcidendam messem cum fratribus penes Calmem quam Baniaritiâ vocant, venissent, stanteque austro falce segetem secarent, evenit ut unus eorum Theudegisilus nomine digitum falce præcideret, nec prorsus hæreret præter pellis parvo retentaculo. Itaque vir Dei Theudegisilum a longe cernens stantem, imperat ut cum sodalibus cœptum opus perficiat. At ille rei gestæ causam promittit: celer ille ad ipsum properat, digitumque illitum saliva pristinae sanitati statim reddit. Imperat ut acceleret cœptum opus, vires augeat. Cœpit cum gaudio geminare laborem, et præ ceteris ad præcidendam stipulam uberius urgere, qui dudum de præciso membro animum mœrori subdebat. Hæc nobis ipse Theudegisilus narravit, digitumque monstravit, et in supradicto monasterio Luxovio tale quiddam vice alia simile gessit.

24. Nam quidam presbyter ex parochianis, pater Baboleni, qui nunc Bobiensi cœnobio præest, Winnocus nomine, ad B. Columbanum venit: eratque ille in saltu cum fratribus ob lignorum opportunitates parandas. Cumque supradictus Winnocus venisset, miransque aspiceret quanta vi truncum quercus cuneis arietique partirent, elapsus e trunco cuneus mediam frontem secavit, ac venarum profusas sanguinis undas produxit. Vidensque vir Dei Columbanus detecto osse sanguinem fluentem, statim in terram oras ruit, surgensque saliva illitum ita sanum reddidit, ut vix cicatricis vestigium remaneret.

^a Palatium, nunc monasterium S. Pauli ord. S. Bened. a mœnibus civitatis Vesontionum Dubi flumine dirimitur.

^b Illius parthenonis virginibus ac præcipue Flaviam matri S. Donatus regulam a se consarcinatam nuncupavit. Puellare cœnobium istud a B. Maria nomen habet, ac vicina portæ civitatis nomen dedit. Appel-

25. Alia quoque vice cum ad cibum capiendum veniret B. Columbanus in sæpefato cœnobio Luxovio, tegumenta manuum, quæ Galli wantos vocant, quos ad operis laborem solitus erat habere, supra lapidem qui ante fores refectorii erat, deposuit; moxque quiete reddita corvus ales rapax advolavit, unumque ex eis rostro ferens abstulit. Peracta refectionis hora, foras vir Dei egrediens, tegumenta manuum requirit: cumque omnes inter se conquirerent quis abstulisset, vir sanctus ait: Nullum alium esse qui sine comœatu aliquid attingere præsumpsisset, nisi alitem qui a Noe dimissus ad arcam non remansisset. Addiditque se nullo modo suos pullos aliturum, si furtum celeri volatu non referret. Expectantibus fratribus in medio omnium corvus advolat, male sublatum furtum rostro reportat, nec se pennigera conatur eripere fuga, sed mitis ante omnium conspectum, oblitus ferocitatis, ultionem expectat, quem vir sanctus abire imperat. O mira æterni Judicis virtus! qui tanta suis famulis præstat, ut non solum hominum honoribus, sed etiam avium obedientia clarescant.

26. Patratum est aliud miraculum, quod per B. Columbanum et ejus cellerarium factum fuit referam. Cum hora refectionis appropinquaret, et minister refectorii cervisiam administrare conaretur (quæ ex frumenti vel hordei succo excoquitur, quamque præ ceteris in orbe terrarum gentibus, præter Scoticas et barbaras gentes, quæ Oceanum incolunt usitantur, id est Gallia, Britannia, Hibernia, Germania cæteræque quæ ab eorum moribus non desciscunt), vas quod ^c tybrum nuncupant, minister ad cellarium deportat, et ante vas quo cervisia condita erat apponit: tractoque serraculo meatum in tybrum currere sinit. Quem subito Patris imperio alius ^e fratribus vocavit. At ille obedientiæ igne ardens, oblitus meatum obserare, pernici cursu ad beatum pergit virum, serraculum quod duciculum vocant, manu deferens. Postquam sibi vir Dei quæ voluerat imperata deprompsit, recordatus negligentia, celer ad cellarium rediit, conjiciens nihil in vase de quo cervisia decurrebat remansisse. Intuitusque supra tybrum cervisiam crevisse, et nec minimam stillam foris cecidisse, ut crederes in longitudinem tybrum geminatum esse, ut qualis et quanta rotunditas ^d infra tybrum inerat coronæ, talis in altum crevisset urna. Quantum fuit imperantis meritum! quanta obedientia subsequentis! ut sic utriusque tristitiam Dominus voluisset avertere; ne si fratrum substantiam et imperantis et obedientis ardor diminuisset, ambo se a licitis alimentis abdicassent. Sicque æquus Arbiter occurrit, ut utrorumque culpas ablueret, quas illi se casu eveniente et Do-

lari quoque solet Jussanum monasterium, quod postea Balmensibus seu Cluniacensibus monachis traditum, tandem anno Christi 1607 PP. Minimis cessit. Lege Vesontionem Chiffletii, parte II, in Donato.

^c Sarius, tybrum. Anonymus scribit gillonem, quo nomine ampulla vitrea vel figulina significatur.

mino permittente fuisset patratum, ambo suis noxiis A evenisse asseruissent.

27. Eodemque tempore actum est ut per densa saltus viburna fruticum, solitudinis amator ^a vir Dei ambularet; reperitque cadaver cervi, quem luporum feritas peremerat, ursum devorare velle, cujus sanguinem lambens, antequam exiguam carnis partem voravisset, ad eum vir Dei accessit, imperans ne corium quod ad usus calceamentorum necessarium erat læderet. Tunc bestia oblita ferocitatis, mitis esse cœpit; et contra naturam absque murmure blandiens, atque colla submittens, cadaver reliquit. Quod vir Dei ad fratres rediens indicavit, jubens ut irent, et ex cervi cadavere corium avelerent. Abeuntes ergo fratres repererunt cadaver, videruntque rapacium alitum procul multitudinem adesse, nec cadaver supra viri Dei interdictum contingere audere. Diuque exspectantes a longe, si vel fera vel avis audaci conatu prohibita escæ urgeretur prædam capere, conspiciunt ad odorem cadaveris adventare, et procul astantes ac si mortiferum aliquid ac lethale deviare et celeri fuga omittere.

28. Moransque alia vice penes Luxovium Columbanus, Winnocus presbyter, cujus superius mentionem fecimus, venit ad eum, sequebaturque Winnocus Columbanum vestigia quocunque iret. Veneruntque ad horreum quo frumenta condebantur. Aspiciens Winnocus et parvipendens copiam exiguitatem, aiebat se non habere panis abundantiam unde tanta multitudo aleretur, curque segnitia torpent quaerendi frumenta increpat. Cui B. Columbanus respondit: Si rite Conditori suo deserviant plebes, nunquam esuriam sentient, sic enim vox præconantis Psalmographi concelebrat: *Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quaerens panem (Psal. xxxvi)*. Perfacile farre horreum replet, qui de quinque panibus hominum quinque millia satiavit. Manente denique nocte illa ibi Winnoco, viri Dei fide et oratione horreum repletum est. Maneque consurgens Winnocus, et juxta horreum transiens, inopinate horreum apertum cernit, clavigerumque simul ante ostium astantem sciscitatur quis hoc direxerit, aut quæ plaustrorum congeries hæc frumenta devexerit. Cui horrei custos ait: Non ita est ut putas, nam cerne si vestigia plaustrorum vel jumentorum telluri impressa pareant? nequam enim claves a me hac nocte discesserunt; sed obserato horrei ostio, divino solamine frumento repletum est horreum. Cœpit de industria ille intentis oculis in terram respicere, et deferentium vestigia diligentem examinatione cognoscere. Cumque nihil horum simile quid reperisset, ait: Potens est Dominus servis suis parare mensam in deserto. Trajecto exin temporis intervallo venit isdem Columbanus ad Fontanas cœnobiū, reperitque fratres sexaginta sarculo terram excolere, et semini futuro confectis glebis arva parare. Cumque vidisset eos

^a Apud Surium verba hæc inseruntur, quæ propter f' redempti' acas culmen seu Calmen erat, vir Dei, etc.

magno labore glebas sciudere, ait: Sit vobis, o fratres, a Domino collata relectio. Quo audito, minister ait: Pater, crede mihi, non sunt nobis amplius quam duo panes et paululum cervisia. Ille, Vade, inquit, et deser huc. Concito ille gradu perrexit, duosque panes et parum cervisia detulit. Iutuens in cœlos Columbanus ait: Christe Jesu, unica spes orbis, tu hos panes et hunc potum multiplica, qui de quinque panibus quinque millia hominum satiasti in eremo. Mira fides! satiati sunt omnes, potique hausto prout voluntas cuique fuit, dupla minister fragminum spolia revexit, potusque duplicavit mensuram; sique intellexit plus mereri fidem digna divini muneris lucra, quam desperationem, quæ solet diminuere etiam collata.

29. Cum quodam tempore in eodem cœnobia Luxovio vir Dei commoraretur, accidit ut unus o fratribus nomine et ipse Columbanus febre correptus, atque in extremis positus, felicem præsto abatur exitum. Cuique jam ultimo balitu carere vellet, fidus de cœlesti munere quod longo famulatu quaeserat, vidit ad se virum fulva luce amictum accelerare, atque dicere: Non te modo a corpore ducere possum, quia orationibus et lacrymis Patris tui Columbani præceptor. Cumque hæc Columbanus audisset, morrens ac si e somno evigilasset, suum ministrum Theudegesilum cujus superius mentionem fecimus (N. 22), clamare cœpit: Festine, inquit, p'ge, Patrem communem Columbanum ad me venire compelle. Concito ille gradu venit, ac B. Columbanum in ecclesia positum flentem reperit, postulat ut ad ægrotum festinus accedat. Venit ergo perniciter, et quid vellet interrogavit. At ille causam objicit: Cor me, inquit, tuis orationibus in hac ærumnosa vita detines? nam adsunt qui me ducere volunt, si tuis precibus et precibus non præpedirentur. Reiterationis, quaeso, solve obstacula, ut mihi jam pateant cœlestia regna. Tum metu Columbanus percussus, signo tacto omnes adesse imperavit, sancti sodalis amissionem gaudio temperavit; corpus Christi abeunti de hoc vita vialicum præbuit; et post extrema oscula defunctionis cantus implevit ^b. Erat enim ex eodem genere quod et B. Columbanus, unoque comitatu et nomine ex Hibernia processerant.

30. Nec mireris cur sic bestia ac volucres viri Dei parerent imperio. Nam Chamnoaldo Lugdunensi Clavato pontifice, qui ejus et minister et discipulus fuit, cognovimus referente, qui se testabatur sæpe vidisse, cum in eremo vel jejunio vel orationi vacante deambulare, sæpe solitum feras, bestias ac aves accersire, quæ ad imperium ejus statim veniebant, quas manu blandiens atrectabat: ita feras avesque gaudentes ac ludentes lætitia uberi, velut catuli solent dominum exsultare, exsultabant. Ferusculam, quam vulgo homines squirium (*l'écureuil*) vocant, sæpe de arborum culminibus accersitam, manumque perceptam, suo collo impositam sinuque ingredientem

^b Iste Columbanus monachus in Martyrol. Bened. Kat. Decemb. memoratur.

ac exeuntem sæpe vidisse supradictus vir testabatur.

51. Creverat jam passim fama sancti viri in universas Galliæ vel Germaniæ provincias, eratque omnium cultu venerabilis, rûmore laudabilis, intantum ut Theodericus rex qui eo in tempore regnabat, ad eum sæpe veniret, et orationum ejus suffragium omni cum humilitate deposceret. Sigebertus etenim, cujus superius mentionem fecimus, apud Victoriacum (Vitry) villam publicam, quæ in suburbano Atrebatensis urbis sita est, Hilperici germani sui dolo, qui apud Tornacum oppidum tunc erat, quem Sigebertus usque ad mortem persequebatur, interfectus est. Perempto itaque Sigeberto, Hildebertus filius ejus regni sceptrâ suscepit, annuente matre Brunehilde. Mortuo deinde Hildeberto intra adolescentiæ annos, regnaverunt filii Hildeberti duo Theodebertus et Theodericus cum avia Brunehilde. Regno Burgundionum Theodericus potitus est, et regnum Austraslorum Theodebertus suscepit regendum. Theodericus ergo quia in termino regni sui B. Columbanum haberet, gratulabatur. Ad quem cum sæpissime veniret, cepit vir Dei eum increpare cur concubinarum adulteris misceretur, et non potius legitimæ conjugis solamine fruere, ut regalis proles ex honorabili regina^a prodiret, et non potius ex lupanaribus videretur emergi. Cumque jam ad viri Dei imperium regis serino obtemperaret, et se ab omnibus illicitis segregare responderet, mentem Brunehildis aviæ, secundæ ut erat Jezabelis, antiquus anguis adiit, eamque contra virum Dei stimulatam superbiæ aculeo excitat, quia cernebat viro Dei Theodericum obedire. Verebatur enim ne si, abjectis concubinis, reginam aulæ præficeret, dignitatis atque honoris sui modum amputasset.

52. Evenit ergo ut quadam die B. Columbanus ad Brunehildem veniret. Erat enim tunc apud Brocariacam villam. Cumque illa eum in aulam venisse cernebat, filios Theoderici, quos de adulterinis permissionibus habebat, ad virum Dei adducit : quos eam vidisset, sciscitatur quid sibi vellent. Cui Brunehildis ait : Regis sunt filii, hos tu benedictione roborâ. At ille : Nequaquam, inquit, istos regalia sceptrâ suscepturos scias, quia de lupanaribus emergerunt. Illa furens parvulos abire jubet. Egre diens ergo vir Dei regiam aulam, dum limitem transiliret, fragor exortus totam domum quatiens omnibus terrorem iniecit, nec tamen miseræ femine furorem compescuit. Paratque deinde insidias moliri vicinis monasteriis, et per nuntios imperat ut nullorum extra monasterii terminos iter pandatur, neque receptacula monachis ejus vel qualibet subsidia tribuantur. Cernens B. Columbanus regios animos adversum se permutatos, ad eos properat ut suis monitis miseræ pertinaciæ intentum frangat. Erat enim tunc temporis apud Spissiam villam publicam : quo cum sole jam occumbente venisset, regi nuntiant virum Dei inibi esse, nec in regis domibus in-

^a Si Fredegario in cap. 50 fides est, Theodericus anno regni sui 12 Emengardam Betterici Hispaniæ

trare velle. Tunc Theodericus ait : Melius esse virum Dei opportunis subsidiis honorare, quam Dominum ex servorum ejus offensa ad iracundiam provocare. Jubeat ergo regio cultu opportuna parere. Deique famulo dirigi. Itaque venerunt, et juxta imperium regis oblata offerunt. Qui cum vidisset dapes et pocula cultu regio administrata, inquit quid sibi ista vellent. Aiunt illi : Tibi scias a rege fore [esse] directâ. Abominatus ea, ait : Scriptum est : *Munera impiorum reprobat Altissimus (Eccli. xxxiv)* ; non enim dignum est ut famulorum Dei ora cibis ejus polluantur qui non solum suis, verum etiam aliorum habitaculis famulis Dei aditum denegat. His dictis vascula omnia in frusta dirupta sunt, vinaque ac sicera solo diffusa, cæteraque separatim dispersa. Pavefacti ministri rei gestæ causam regimuntiant. Ille pavore percussus cum avia diluculo ad virum Dei properat, precantur de commisso veniam, se postmodum emendare pollicentur. His placatus promissis, ad monasterium rediit. Sed polliciti vadimonii juramenta, non diu servata, violantur. Exercentur miseriarum incrementa, solitaque a rege adulteria patrantur : Quo audito Columbanus litteras ad eum verberibus plenas direxit, comminaturque excommunicationem, si emendare dilatando non vellet.

53. Ad hæc rursus permota Brunehildis, regis animum adversus Columbanum excitat, omnique conatu intendit perturbare, hortaturque proceres, aulicos, et optimates omnes, ut regis aulicum contra virum Dei perturbarent, episcoposque sollicitare aggressa est, ut ejus religionem detrahendo, et statim regulam quem suis custodiendum monachis indiderat, macularent. Obtemperantes igitur aulici persuasionibus miseræ reginæ, regis animum contra virum Dei perturbant, cogentes ut aut cederet, aut religionem probaret. Coactus itaque rex ad virum Dei Luxovium venit ; conquestusque est cum eo, cur a com provincialium moribus descisceret, et intra septa secretiora omnibus Christianis aditus non pateret. Beatus itaque Columbanus, ut erat audax atque animo vigens, talia objicienti regi respondit se consuetudinem non habere ut sæcularibus hominibus et a religione alienis famulorum Dei habitationis pandat introitum, sed opportuna aptaque loca ad hoc habere parata, quo omnium hospitem adventus suscipiatur. Ad hæc rex : Si, inquit, largitatis nostræ munera et solaminis supplementum capere cupis, omnibus in locis omnium patebit introitus. Vir Dei respondit : Si sicut nunc usque subregularis disciplinæ habentis constrictum fuit, violare conaris, nec tuis muneribus, nec quibuscunque subsidiis me forte a te scias sustentandum. Et si ob hanc causam hoc in loco venisti ut servorum Dei cænobîa destruas, et regularem disciplinam macules, cito noveris tuum regnum funditus ruiturum, et cum omni propagine regia demergendum. Quod postea rei probavit eventus. Jam enim temerario conatu rex rectorium ingressus fuerat. His ergo territus dictis, regis filiam uxorem duxit, et post annum suam Brunehildis turpiter ad patrem remisit.

foras celerrime repedit. Duris post hæc viri Dei increpationibus rex urgebatur. Contra quæ Theodericus ait : Martyrii coronam me tibi illaturum speras : non esse me tantæ dementiæ scias , ut hoc tantum perpetrem scelus , sed potioris consilii tibi scias utilia paraturum , ut qui ab omnium sæcularium more desciscis , qua veneras , ea via repeditare studeas. Alicorum simul consona voce prorumpunt , se habere non velle his in locis , qui omnibus non societur. Ad hæc Columbanus se dicit cœnobii septa non egressurum nisi violenter abstrahatur.

34. Discessit ergo rex relinquens virum quemdam procerem nomine Baudulfum. Is enim cum remansisset , virum Dei a monasterio pellere , et penes Vesontionense oppidum ad exsulandum perducit , quoadusque regalis sententia quod voluisset decerneret. Commorans ergo inibi audivit carcerem eo in loco plenum esse damnatorum hominum mortis pœnam expectantium. Ad quem vir Dei properat : ingressusque ostium , nullo obstante , verbum Dei damnatis depromit : spondentque illi se si liberarentur emendaturos , et de commissa noxa pœnitentiam acturos. Beatus itaque Columbanus post hæc ministro domus , cujus superius ferimus mentionem (N. 16) , imperat ut manu ferum quo compedes irretiti erant atque innexi , apprehendat ac trahat. Quod cum ille apprehensum traheret , veluti frutex putrefacta per partes comminuitur ; egredi carcerem damnatos solutis compedibus jubet , paractoque evangelici cultus officio pedes lavit lincoque abstersit. Imperat deinde ut ecclesiam petant et commissi sceleris pœnitentiam agant , ac fletibus abluendo culpas lavent. Properantes ergo illi ecclesiæ fores obseratas reperiunt. Tribunus ergo militum cum vidisset virtute Dei per B. Columbanum damnatorum compedes fractas , et vacuum sibi tantummodo relinqui ergastulum , insequi calces damnatorum ac si ex somno excitatus cum militibus cœpit. Illi vero post tergum appropinquare satellites videntes , et fores ecclesiæ obseratas cernentes , gemina vallati angustia , virum Dei compellant ut eruantur. Anxio ille anhelitu sursum caput attollit , precaturque Dominum ut sua virtute ereptos e ferro , non sinat denuo tradi satellitum nexui. Nec morata Auctoris bonitas fores firmis obseratas claustris reserat , in angustia positus aditum pandit , pernicipique cursu ingrediuntur ecclesiam , fores vero post damnatorum introitum in oculis militum absque humana manu obserantur , ac si custos unu clavigero perneciter et reserasset et obserasset. Perveniens ergo Columbanus cum suis simulque et tribunus cum militibus , fores obseratas reperiunt , Aspersionemque nomine custodem quærunt , ut claves largiatur. Quo cum venisset claviger , ostii fores reserare volens , ait se nunquam diligentius obserata claustra invenisse. Nec quisquam post ausus est damnatis injuriam inferre , quos divina virtus eruisset.

35. Post hæc vir Dei cernens quod nullis custodiis angeretur , a nulloque molestia sibi inferretur (vi-

debant enim omnes in eo Dei virtutem flagrare , ideoque omnes ab ejus injuriis segregabantur , ne socii culparum forent) , ascendit Dominica die in verticem arduum ad cacumen montis illius (ita enim situs urbis habetur , cum domorum densitas in diffuse latere proclivi montis sita sit , prorumpant ardua in sublimibus cacumina , quæ undique abscissi fluminis Douæ (*le Doubs*) alveo vallante nullatenus commensibus viam pandit) , ibique usque ad medium diem expectat , si aliquis iter ad monasterium revertendum prohibeat. Et cum nullus contrarius existeret , ipse per mediam urbem cum suis ad monasterium regreditur. Quo audito Brunehildis ac Theodericus , quod scilicet ab exilio revertisset , acrioribus iræ aculeis stimulantur , jubentque militum cohortem , ut rursus virum Dei vi abstrahant , et ad pristinum revocent prorsus exilium. Venientes ergo milites cum tribuno peragratur septa monasterii , virum Dei perquirunt. Residebat enim ille in atrio ecclesiæ , librumque legebat : ubi cum sæpe venissent , et prope eum transirent , ita ut nonnulli in eum pedibus suis offenderent , et vestimentis suis ejus vestimenta tangerent , obcæcatis luminibus ipsum nequaquam videbant. Eratque spectaculum pulcherrimum : ille ovans cernebat , quærebatur , nec omnino inveniebatur ; illem in medio eorum positum cum videret non videbat. Venitque tribunus , intuitusque per fenestram , vidit virum Dei inter ipsos lætum residere et legere. Cernensque virtutem Dei , ait : Quid tantum intrantes atria ecclesiæ peragratis , nec omnino reperitis ? nequaquam amplius insanie errore cor vestrum decipiat : non enim poteritis vos invenire quem virtus tegit divina. Recedite ab hac intentione , et regi properemus nuntiare quia eum minime reperistis. Daturque manifeste intelligi tribunum militum non sponte ad faciendam viro Dei injuriam venisse , et ideo ad eum videndum lumen habere meruisse

36. Renuntiantibus illis auribus regis , ille aucto furore miseræ intentionis , Bertarium comitem ad eum attentius perquirendum virorum cum præsidio , simulque et Baudulfum quem superius direxerat destinavit. Qui cum venissent , B. Columbanum in ecclesia positum cum psallentium choro , atque orationi deditum cum omni congregatione fratrum reperit , sicque virum Dei alloquuntur : Vir Dei , precamur ut tam regis quam etiam nostris obedias præceptis egressusque pergas eo itinere quo primum his adventasti in locis. At ille : Non enim , inquit , recopacere Conditori , semel natali solo ob Christi timorem relicto , denuo repetere. Cumque nullatenus cernerent sibi virum Dei obaudire , relictis quibusdam quibus ferocitas animi inerat , Bertarius accessit. Illi vero qui remanserant , virum Dei hortantur ut illis misereatur qui ad tale opus patrandum infideliter fuerant relictis , eorumque periculo consuleret : qui si eum violenter non abstraherent , mortis periculum incurrerent. At ille , ut jam sæpius testatus est , nisi vi abstraheretur se non discessurum ait. Illi gemino vallati periculo undique urgente

, pallium quo indutus erat attingunt, alii A
 revoluti cum lacrymis precantur, ut tanti
 nipa illis ignosceretur, qui non suis desi-
 d regis obtemperarent præceptis.

iens ergo vir Dei periculum aliorum fore si
 sentia perduraret, cum omni ejulato atque
 greditur, deputatis custodibus qui, quous-
 nis regno pelleretur, non eum relinquerent.

1 Ragamundus erat primus, qui eum Nam-
 te perluxit, universis fratribus velut fonus
 ulbas, nam mœror omnium corda reple-

xius Pater tantorum membrorum dispen-
 s respicit: Æterne, inquit, conditor re-
 nobis præpara cibum opportunum, quo tibi
 entur in Ecclesia plebes. Consolatur deinde

1 cohortem, simul ut spem in Deum po-
 manipotentis Deo immensas laudes repen-
 hoc non ob dispendium suum vel suorum
 sed ob multiplicandas monachorum plebes

1 datam occasionem. Quicumque enim sequi
 rompissimo animo ad sustinendas secum
 venirent; qui vero in supradicto cœnobio
 voluerint, securi in hoc loco remanerent,

1to Dominum de eorum mœrore ultionem
 Sed cum æquo animo de custodia pastoris
 non vellent, custodes regii inquit ne-
 hunc sequi alios permitturos, nisi quos

terra dederat, vel qui e Britannico arvo
 qui fuerant; cæteros, qui alio essent orti
 ceptis regis ibi esse remansuros. Hoc cum

Pater cerneret vi a se sua membra discer-
 nus quam etiam membrorum suorum dolor
 tur: pro tanti sceleris pondere Dominum
 rem omnium deprecatur, ut quos a se regia

1 segregabat, ipse sua custodia tueretur. In-
 venerabilis vir, qui post in eodem monaste-
 exaltit Eustasius, discipulus et minister

ri, violenter avellitur; Intendente super
 lo avunculo ejus, qui Lingonicæ Ecclesie
 erat.

ressus ergo vir sanctus cum suis a vicesimo
 1 incolatum eremi illius per urbem Veson-
 gustoduno usque ad b Cavalonem castrum
 Sed priusquam ad Cavalonem pervenisset,

1 castos equorum Theoderici occurrit, lan-
 Columbani adventum in Galliam ante an-
 collocant auctores recentiores, hos viginti
 mputant, non ab ingressu Columbani in
 litudinem, in qua diutius eum peratitisse

sed a primo conditu monasterii Luxo-
 juem anno Christi 590 illigant, cum prius
 se et Fontanense cœnobio ædificasset Co-
 1. Verum Jonas diserte loquitur hoc in loco
 bani moram in Vosagi eremo, ad quam Ana-
 Fontane æque ac Luxovium pertinebant.

ergo Columbanus in Galliam paulo ante
 18, et locis nonnullis brevi perlustratis se-
 in Vosagi solitudine, ubi tria hæc cœno-
 ruxit. Deinde e Burgundia efectus est anno
 ni illius incolatum vicesimo, Christi? 590.
 um. seq. et num. 45 constat, triennio post
 rto et Theoderico occisis, monarchiam

ceaque virum Dei trajicere voluit, sed malivolam
 animam ultio mox divina prævenit. Nam dextera
 quam adversum virum Dei levaverat corruente lau-
 ceam ante suos pedes humi defixit, ipse dæmone
 correptus ante vestigia viri Dei ruit. Quem cernens
 ille se coram ultione percussum, die illa nocteque
 penes se tenuit. Cumque sequens rursus dies illu-
 xit, ad se accersivit, Deoque favente curatus a peste
 ad propria remeavit.

39. Deinde ad e Choram fluvium properans, ad
 domum cujusdam nobilis et religiose femine Theode-
 mandæ pervenit: quo cum esset, duodecim occurrunt
 viri pleui rabido dæmone, furentes atque ruentes in
 terram, quos vir Dei protinus oratione curavit. Ea-

demque die ad vicum quem Choram vocant venerunt,
 B ibique quinque phrenesi vexati obviam venerunt, qui
 et mox salvati sunt. Exin Autissiodorum properavit,
 ibique Ragamundum allocutus est, quia ipse cum via
 qua ibat duceret: Memento, inquit, o Ragamunde,

Chlotharium, quem nunc spernitis, intra triennium
 dominum habebitis. At ille: Cur, inquit, talia, do-
 mine mi, ais? Illeque: Videbitis prorsus quæ dixi,

si tunc vitam cum superis feras.

40. Progressus exin ab Autissiodoro, conspicit
 juvenem a dæmone correptum pernici ex adverso
 currere cursu, viginti enim millibus totis viribus cu-
 rruerat. Quo viso substitit, quousque saucius homo
 dæmonis arte veniret, veniensque ante pedes viri

Dei ruit, quem statim orationibus curavit, paten-
 terque sospitem reddidit. Deinde ad Nivernis oppi-
 dum venit, custodibus antecedentibus et subsequen-
 tibus, ut Ligeris scapha reciperetur, Britannicoque

sinui redderetur. Ubi etiam cum venissent, et lento
 eonamine scapham insilirent, unus de custodibus,
 arrepto remo, unum eorum, qui Lua dicebatur, per-
 cussit virum sanctissimum et omni religioni dedi-
 tum. Quod vir Dei intuens, sua coram se membra

cædi: Cur, inquit, crudelis, addis mihi mœrorem?
 an non sufficit ad vestram ruinam patrati sceleris
 malum? cur contra mitem immitis appares? cur fessa

Christi membra cædis? cur sævitiam in mansuetis
 prætendis? Memento te a Divinitate ultionem in hoc
 loco recepurum, in quo Christi membra furens per-
 cussisti. Probavit illatæ sententiæ pœnam ultio mox

subsecuta: nam ut subsequenti vice rediens, ad
 D cæssisse Chlothario, quod anno 613 accidit. Certo
 eodem fere tempore quo in Britanniam Augustinus
 a B. Gregorio missus est, Columbanum in Galliam
 accessisse, colligitur ex epistola Laurentii Doro-
 bernensis episc. et aliorum apud Bedam in lib. 11 Hist.,
 cap. 3, in hæc verba: «Columbanum abbatem in Gal-
 liis venientem nihil discrepare a Britonibus in eorum
 conversatione didicimus.»

b Anonymus scribit, *Avallonem*, quod est Burgun-
 diæ oppidum inter Augustodunum et Autissiodorum.

c Petrus Franc. Chiffletius in *Probat. Hist. Tre-*
norciensis, pag. 163, legit *Icaunum* Burgundiæ flu-
 vium, vulgo *l'Yonne*; Choram vero vicum de quo
 paulo post, interpretatur *Crepantium*, *Crepant*,
 quod est oppidum ad Icaunam. Et tamen Jonas
 scripsit Choram fluvium, rectius amnem, qui in
 Icaunam influit.

eundem portum transiturus venit, divinitus percussus in eodem loco est demersus. Quid enim fuerat ut justus Arbitrator eandem ultionem in postmodum dilatasset, nisi ut tunc sancti obtutus de ejus vindicta non macularentur?

41. Indeque ad Auxelianensem urbem venerunt: quo cum nec aditum ecclesiarum sibi ex regis præceptis pandi videret, cum grandi mœre super ripam Ligeris tentoriis contentus paulisper quiescit. Cumque jam sumptuum necessaria indigerent, duos in urbem direxit ut necessaria quærent, quorum unus erat Potentinus nomine qui adhuc superest, et Armoricana in loca in suburbio Constantiæ urbis monachorum cohortem adunavit. Cumque lustrantes urbem nihil reperissent (quia regio timore aut vendere aut dare nihil audebant), via qua urbem intraverant repedabant, obviamque habent mulierem in platea ex genere Syrorum. Quos cum vidisset, sciscitata est quinam essent. Illi, veritate rei digesta, aiunt se necessaria quæsisse, nec prorsus invenisse. Illa inquit: Accedite, domini mei, ad domum famulæ vestræ, et quæ sunt necessaria vobiscum velite. Nam et ego advena sum ex longinquo Orientalis solo. Illi ovantes eam sunt ex calce secuti, venerunt ad domum ejus, et sella supposita quieverunt, donec iulit quod ab eis quæsitum esset. Erat simul in consessu vir ejus, olim jam luminibus orbatus, de quo sciscitati sunt quis esset. Et illa inquit: Vir meus ex eodem genere Syrorum sicut et ego, quem per multorum curricula annorum luminibus privatum traho. Illi inquirunt: Si Christi famuli Columbæ obtutibus præsentetur, suarum interventu orationum lumen posse recipere. At illi [ille] promissi muneris fidem exhibens mentem roborat, surgensque persecutus est eorum cum duce vestigia. Narraverunt ergo hospitalitatis munus in peregrinis, nec prorsus verba impleverant, et cæcus astabat, precaturque Dei virum ut suis orationibus ei lumen restituat. Videns ille fidem ejus, omnes poposcit ut pro cæco orarent, pronusque diu super humum jacuit, surgensque manu oculos attigit, et post crucis signum postulatum lumen recepit. Gaudet ille recuperato lumine, ut videlicet qui interiorius lumen in hospites habere non omiserat, exteriori non careret. Sicque exinde turba obsessorum quos dæmones horrendo furore torquebant, ad virum Dei curandi gratia properant; daturque salus largita a Domino: omnes enim ibi a viro Dei curati sunt. His virtutibus populus urbis permotus, virum Dei suis honoribus latenter fulciabat: non enim patule propter custodes quidquam præbere audebant, ne regis iram incurrerent. Deinde arreptum iter peragunt.

42. Navigantes ergo per Ligerim ad Turonensem perveniunt urbem, ubi vir sanctus custodes precatur ut scapham ponto appropinquent, seque ad sepulcrum B. Martini ire sinant. Quod abnuentes custodes, navigare veloci conatu compellunt, remigeros urgent ut omni virtute cursu celeri portum transcant, gubernatori imperant ut medio fluminis alveo

scapham teneat. Quod videns B. Columbanus, moestos vultus ad cœlum erigit, compellans se tantæ mœstitiæ subdi, ut nec sanctorum sepulcra visere permitteretur. Urgentibus ergo omnibus, mox ut contra portum ventum est, velut quibusdam anchoris defixa scapha stare cœpit, et ad portum caput dirigere. Quod cum custodes obstare non valerent, inviti scapham quo velit ire sinunt. Mirum in modum medio e fluvio ad portum pennigero ceu velatu pervenit, portuque recepto viro Dei viam perdidit. Ille vero gratias Regi offert æterno, qui seis se obtemperare non dedignatur servis. Egressus sane ad sepulcrum B. Martini accedit, et tota ibi nocte in oratione excubat. Illucescente vero die a Leopario illius urbis episcopo invitatur ad esum: ire non abnuit, præsertim ob suorum requiem fratrum; moratusque est eo die cum supradicto pontifice. Quicum hora refectionis cum eo ad mensam resideret, interrogatus cur ad patriam repedaret, respondit: Canis me Theodericus meis a fratribus abegit.

43. Tunc unus e convivis, Chrodoualdus nomine, qui amitam Theodeberti regis in conjugium habebat, regi tamen Theoderico fidelis erat, viro Dei humili voce respondit: Si melius esset lacte potari quam absinthio? Cui vir Dei: Cognosco, ait, te regis Theoderici fœderis jura servare velle. At ille factus se fœdus fidei promississe, et quandiu valeret, observaret. Si regis, inquit, Theoderici junctus es fœderi, amico tuo et domino latus eris a me legatus directus. Hæc ergo auribus ejus infer, et ipsum et suos liberos intra triennii esse circum defendos, radicatusque stirpem ejus Dominum eradicaturam. Cur, inquit supradictus vir, talia, famule Dei, promis? At ille: Non enim queo silere quæ mihi Dominus loquenda tradidit. Quod postmodum omnes Gallie nationes sensere impletum, confirmavitque superius ad Ragamundum sententiam illatam.

44. Sublato deinde prandio vir Dei ad scapham remeant, reperitque suos multa tristitia depressos; et inquirens quid evenit, præterita nocte quæ in scapha habuissent furto perdidisse invenit, simulque aureos quos in pauperes non erogaverat furto ablatos. Quo audito, ad sepulcrum B. confessoris repedit, questusque est non idcirco ad ejus excubas reliquias ut ille sua ac suorum sineret damna patrare fratrum. Nec mora, is qui sacculum cum aureis furatus fuerat, cœpit inter flagella corporis ac pennis acclamare et dicere illo et illo in loco aureos se occultatos habere. Quod videntes socii omnes currunt furtoque sublata omnia reddunt, virumque Dei precantur ut tanti sceleris culpas ignoscat. Quod miraculum omnibus terrorem incussit, ut deinceps quæ ista audierint, velut sacra omnia quæ ad virum Dei pertinebant attingere non auderent. Præbens itaque necessaria Leopario, viro Dei vale dixit.

45. Navali ergo itinere ovaus usque ad Namnetum oppidum venit, et ibi aliquantisper moratus est. Quod cum quadam die quidam egenus ante fores cellulæ in qua vir Dei meditabatur clamaret, vocato

ille ministro : Præbe, inquit, cibi alimoniam potenti. Et ille : Non est nobis, ait, panis nisi paululum farinae tantum. At ille ait : Quantum habes? Testaturque ille se amplius non habere, ut rebatur, quam farinae modium. Da ergo, dicit, totum, nec quidquam reserves in crastinum. Obediens minister simul totum pauperi tribuit, nihil ad necessitatem communem reservans. Jejunantibus ergo illis tertia jam dies illuxerat nihil penes se habentibus præter spei et fidei gratiam, unde fessis jejunio membris subvenirent; cum subito audiunt fores signo terere. Cumque ostiarius sciscitaretur cuius rei necessitas posceret sono fragoris aures fratrum inquietare, is qui fores terebat, ait se a domina sua Procula nomine directum esse, quæ se divinitus admonitam dicebat, ut sumptus viro Dei Columbano atque comitibus ejus qui apud Namnetis oppidum morarentur, dirigeret, haberique in proximo : et se ideo prævenisse ut vasa quo reciperent præpararent; centum modios esse vini, ducentosque frumenti, sed et ^a braci centum modios : quod ostiarius celeri cursu Patri indicanda properat. At ille, Sine, inquit, se dicens scire, fratrumque cœtum adunari jubet, ut simul positi pro largitrice Dominum deprecarentur, simulque grates referrent Conditori, qui suos solari non desinit in omnibus famulos necessitatibus, et post munus oblatum reciperent. O mira Conditoris pietas! egera nos sinit, ut sua dona egentibus largiendo demonstrat : tentari permittit, ut in tentatione subveniens suorum uberius in se corda excitet famulorum; sua membra servis lacrimanda tradit, ut circa sanatorum medicam multiplicata dilectio confirmetur.

46. Aliaque simul nobilis et religiosa femina Doda nomine direxit ducentos frumenti ac promissuræ [Supple, annonæ] modios centum. Quæ causa maximam verecundiam nobis illius pontifici excitavit, nomine Suffronio, a quo nihil muneris impetrare nec quidquam commutando capere potuere. Quo cum moraretur quædam mulier dæmonis peste plena cum filia, itaque alia truci morbo repleta venit : quas cum Columbanus vidisset, communem pro eis Dominum exoravit, sanitatique post redditas, comitatui suo [A/, ad metas suas] redire præcepit.

47. Post hæc Suffronius Namnetensis nobis episcopus una cum Teudoaldo comite, juxta regis imperium, B. Columbanum navi susceptum ad Hiberniam destinare præparabat. Sed vir Dei inquit : Si navis quæ finibus Hiberniæ redditur adest, suppellectilem comitesque suscipiat; ego interim scapha receptus Ligeris unda vehor, quousque maris ad alta deferar. Reperta ergo navi quæ Scottorum commercia vexerat, omnem suppellectilem comitesque recipit. Cum jam remigera arte prosperantibus zephyris navis ad alta pelagi tenderet, undarum moles advenit, navemque ad littus redire coegit, planoque terræ solo defixam reliquit : collectoque fluctu in sinibus æquor quievit. Mansit ergo per triduum absque undis ca-

rina. Intellexit ergo dominus navis ob viri Dei suppellectilem comitesque receptos se sic esse detentum. Fuit tandem consilium rejici omnia a navis finibus quæ ad virum Dei pertinebant. Nec mora, undarum moles adfuit, carinamque ad alta provexit. Mirantes itaque omnes cognoverunt non esse voluntatem Dei ut retro amplius repedaret. Ad metatum [Id est, mansionem] ergo suum, quo prius fuerat rediit, nullo obstante quo vellet ire; sed magis prout quisque poterat virum Dei honoribus ac sumptibus fulciebat : nec defuit quidquam præsidii, dum in omnibus Conditoris manebat auxilium : quia nunquam prorsus obdormiet, qui sub alarum suarum umbra Israel tegit. Sic nempe omnibus omnia largiendo demonstrat, ut ab omnibus pro munerum suorum glorificetur largitione.

48. Moratus ergo ibi paululum, post ad Chlotharium Hilperici filium, qui Neustrasiis Francis regnabat extrema Gallia ad Oceanum positus, pergit. Porro Chlotharius audierat quantis qualibusque injuriis virum Dei Brunehildis ac Theodericus fatigaverant. Quem cum vidisset, velut cœlestis munus recepit, evansque precatur, ut si vellet intra sui regni terminos resideret, seque ei prout voluerit famulaturum. At ille ait nequaquam se his in locis consistere velle, vel ob suam peregrinationem augendam, vel illius inimicitiarum occasionem sedandam. Tenuit ergo eum Chlotharius quantis potuit penes se diebus, castigatusque ab eo est de quibusdam erroribus quibus vix aula regia caret. Spondet se Chlotharius juxta ejus imperium omnia emendaturum. Erat enim Chlotharius solers in amore sapientiæ. Inventum ergo optatum munus gratificabatur. Morante autem eo penes Chlotharium, lis oritur inter Theodebertum et Theodericum, et disceptantibus utrisque de regni termino uterque ad Chlotharium legatos dirigit, uterque adversus parem auxilium postulat. Quod Chlotharius B. Columbano insinuare procurat, consulens ut si videretur ejus consilio, se uni consentiendo contra alium dimicare. Ad quem ille prophético repletus spiritu ait, neutris se fore pariturum consiliis, suam intra triennii tempus in ditionem utrorum regna venire. Videns ergo Chlotharius a viro Dei talia sibi prophético oro dici, neutri parere voluit; sed promissum sibi tempus fideliter expectans, post positus est triumpho victoriæ.

49. Post hæc coegit Chlotharium vir Dei ut sibi solamen largiretur, utque per Theodeberti regnum, si valeret, ad Italiam Alpium juga transcendens perveniret. Datis ergo comitibus qui eum usque ad Theodebertum perducerent, itinere arrepto ad Parisius urbem pervenit : quo cum venisset, occurrit ei homo in porta habens spiritum immundum, debacchans et discerpens et garrulans : queruloque sciscitatur virum Dei affamine : Quid his, vir Dei, agis in locis? raucoque anhelitu a longe virum Dei Columbanum advenire dudum jam clamitabat. Quem

^a In alia Vita sic legitur, « et braci unde cervisiam faciunt centum. »

cum vir Dei vidisset ait : Egredere, pestifer, egredere, nec corpus Christi lavacro ablutum diu obedi-
dere præsumas : cede virtuti Dei, et Christi nomine invocato, contremisce. Sed cum diu sævis atrisque viribus obstaret, vir Dei manum ori ejus iniecit, linguamque obtrectat, in virtute Dei imperat ut egredatur. Tunc horrida vi discerpens cum ut vix nexibus teneretur, cum viscerum motione ac vomitu multo progressus, tantum fetorem astantibus dedit, ut sulphureos se crederent facilius tolerare odores.

50. Deinde ad Meldense oppidum properat : quo cum venisset, quidam vir nobilis Hagnericus Theodeberti conviva, vir sapiens, et consiliis regis gratus, et nobilitate ac sapientia vallatus erat. Is virum Dei miro gaudio recepit, seque habere curam ejus spondit, qualiter ad Theodeberti accederet aulam, et non esse necesse alios comites e regio latere habere. Ad hoc enim aliorum differebat subsidium, ut virum Dei secum quandiu valeret tenere potuisset, et ejus doctrina domus sua nobilitaretur. Benedixit ergo vir Dei domum ejus, filiamque ejus nomine Burgundofaram, quæ infra infantiles annos erat, benedicens eam Domino vovit, de qua postea in subsequentibus narrabimus ^a. Progressusque inde venit ad villam quamdam Wtiacum, quæ supra amnem Maternam sita est. Ibi receptus est a quodam viro Authario nomine, cujus conjux Aiga dicebatur; ^b erantque his filii infra infantis annos decennes [Sar., detenti], quos mater ad benedicendum viro Dei obtulit. Videns ille matris fidem, infantulos sua benedictione sacra-
vit, qui post, mox ut pubescere cœperunt, Chlothario regi primum ac deinceps Dagoberto gratisissimi sunt habitus; qui postquam sæculi gloria illustrati fuerunt, accelerare cœperunt, ut pro gloria sæculi non carent æterna. Quorum major natu, Ado nomine, semet suis voluntatibus abdicavit, postquam intra Jurani saltus arva monasterium ex beati regula Colum-
bani construxit : juniorque nomine Dado intra Briegensem saltum supra fluviolum Resbacenum ex supradicti viri regula monasterium construxit. Tanta in virum Dei gratia redundabat, ut quoscunque sacra-
vit, in boni cultus perseverantia dies suprema invenit; et quos de industria monuit, gavisus sunt se postea impunitatem meruisse; nec immerito tanti viri fultus adminiculo partem gratiæ potitus est sup-
plemento, qui doctrinis ejus innoxus, noluit a justæ vitæ tramite deviare.

51. Exinde ad Theodebertum venit : quem cum Theodebertus vidisset, ovans suis sedibus recepit. Jam enim multi fratrum post eum ex Luxovio vene-
rant, quos velut ex hostium præda recipiebat. Pollicitusque est Theodebertus se reperire intra terminos suos loca venusta et famulis Dei ad omnem oppor-

^a Lege Vitam S. Burgundofaræ infra.

^b Codex Conchensis scribit, « erantque his filii tres. » Anonymus qui Vitam S. Columbani compendio scripsit : « Inde in villa quadam quæ supra Ma-
tronam fluvium posita erat, a viro quodam et ejus conjuge honorifice suscipitur, quibus erant duo filii, qui adhuc infantis annis detinebantur. » Et quidem

tunitatem congrua, proximasque ad prædicandum nationes undique haberi. Ad hæc vir Dei inquit : Si pollicitationis tuæ adminiculum præbueris, et de-
mum falsitatis noxam non opposueris, quantisper me moraturum scias ac probaturum si in cordibus gen-
tium vicinarum fidem serere valero. Dedit ergo rex optionem quacun-
que in parte voluisset experimento quærere locum qui sibi et suis placuisset. Inde re-
quisivit locum, quem favor omnium laudabilem red-
debat intra Germaniæ terminos Rheno tamen trans-
misso, oppidum olim dirutum, quod Brigantias nuncupabatur. Sed quid tunc vir Dei egerit dum per Rheni alveum navigaret, silendum non est.

52. Dum quodam die per Rheni alveum, ut diximus, scapha veherentur, ad urbem quam Maguntia-
cum veteres appellarunt, perveniunt. Quo cum venisset, remigeri qui in comitatu viri Dei a rege directi fuerant, viro Dei aiunt se in urbe amicos habere, qui necessarios sumptus præberent, jam enim defecerant in itinere longo stipendia sumptuum. Quibus vir Dei ait : Ite. Qui cum abiissent, nihil repererunt. Reversique a viro Dei interrogati, respondent se nullatenus impetrare ab amicis aliquid potuisse. At ille : Sinite me, inquit, paululum ad menum abire amicum. Mirantibus illis unde illo in loco, quo ante non fuerat, amicum haberet, progressus ille ad ecclesiam pergit; quam ingressum, pavimento inhærens longæ orationis protectione Domini suum et pietatis postulat auctorem. Nec mora, ^c episcopus urbis illius domo progressus ad ecclesiam venit, repertumque B. Columbanum sciscitatur quis sit. At ille fatetur se peregrinum esse. Cui ille ait : Si necesse est sumptuum copiam ex-
pere, propera domum, et quantum necesse fuerit tecum defer. At ille cum gratias egisset ei, simulque et Conditori qui inspiraverat, pueros festinus ad nave-
m ipse dirigit ut omnes veniant custode uno dimisso, et quæ vellent secum deportarent. Quod ne cui casu evenisse videretur, solitus erat postea idem episcopus protestari, nunquam se antea sic auctonium in tribuendo necessaria fuisse absque alia opportunitate. Ad beati enim Columbani meritum, divina admonitione ad ecclesiam se venisse testabatur.

53. Deinde perveniunt ad ^d locum, quem per-
agrans vir Dei non suis placere animis ait, sed tamen ob fidem in eis serendam inibi paulisper moraturum se spondit. Sunt etenim inibi vicinæ nationes Suevorum. Quo cum moraretur, et inter habitatores loci illius progredere-
tur, reperit eos sacrificium profanum litare velle, vasque magnum, quod vulgo capam vocant, quod viginti et sex modios amplius minusve capiebat, cervisia plenum in medio habebant positum. Ad quod vir Dei accessit, et sciscit-

hoc ad mentem Jonæ magis accedit. Lege Frodoardi carmen et Vitam S. Agili abbatis infra.

^c Tunc Maguntis sedem tenebat Leonisius, de quo legendum Frodegarii Chronicon, cap. 58.

^d Nempe in locum qui Tuccoria dicebatur, in capite lacus Tiguriini, uti ex Walafrido Strabone dicimus.

tur quid de illo fieri vellent. Illi aiunt Deo suo ^a Volcano, quem Mercurium vocant alii, se velle litare. Ille pestiferum opus audiens, vas eminus sufflat, miroque modo vas cum fragore dissolvitur, et in frusta dividitur, visque rapida cum fragore cervisiæ prærupit: manifesteque datur intelligi diabolum in eo vase fuisse occultatum, qui per profanum litatorem caperet animas sacrificantium. Videntes barbari obstupefacti aiunt magnum virum Dei habere anhelitum, qui sic possit dissolvere vas ligaminibus munitum: castigatosque dictis evangelicis, ut ab his segregarentur sacrificiis, domibus redire imperat. Multi ergo eorum tunc per beati viri suam doctrinam et ad Christi fidem conversi, baptismum consecuti sunt; aliosque etiam, quos jam lavacro ablutos error detinebat profanus, ad cultum evangelicæ doctrinæ monitis suis ut bonus pastor Ecclesiæ seminibus reducebat sparsis.

54. Eo itaque tempore Theodericus atque Brunehildis non solum adversum Columbanum insaniebant, verum etiam et contra sanctissimum Desiderium Viennensis urbis episcopum adversabantur; quem primum exilio damnatum multis injuriis affligere nitebantur, ad postremum vero glorioso martyrio coronarunt: cujus gesta scripta habentur, quibus et quantis adversitatibus gloriosum apud Dominum meruit habere triumphum. Vacante [Sur., vagante] itaque Columbano cum suis penes Brigantiam urbem, duræ egestatis tempus obvenit. Sed quamvis alimoniam deessent, manebat intemerata atque inconcussa fides, quæ necessaria apud Dominum impetraret. Cumque jam triduo jejuniò fessa corpora essent, repererunt tantam copiam alitum, velut Israelitarum castra coturnix olim operuit; ita ut omnem pagum loci illius alitum multitudo oppleret. Intellexit vir Dei suam suorumque ob salutem has dapes terræ diffundi, nec prorsus alibi evenire, præter eo quo ipse moraretur in loco. Jubet suos prius grates laudesque rependere Conditori, sicque alitum dapes capere. Eratque mirum et stupendum miraculum: capiebantur aves prout Patris imperium urgebat, nec abcedere pennigera fuga nitebantur. Mansit ergo alitum manna per triduum diffusa; quarto deinde die quidam pontifex ex vicinis urbibus frumenti copiam, divina admonitus aspiratione, ad beatum Columbanum direxit; sed mox Omnipotens qui penuriam patientibus aligeros præbuerat cibos, ut farris adeps advenit, alitum phalanges imperavit abire. Nam Eustasium hoc cognovimus referente, qui eo tempore inter reliquos sub viri Dei obedientia ibidem tenebatur adnexus, quod nullus fuerit in caterva, qui ante talium genera alitum se vidisse referret: et tantus sapor in cibo aderat, ut regias dapes vinceret. O mirum divinæ potentis donum! quando terrenæ dapes cultoribus Christi desunt, tunc demum cœlestia tribuuntur, sicut de Israel dictum est: *Panem cœli dedit eis*

^a Apud Anonymum ita legitur: « Qui apud eos Volcano vocatur, Latini autem Martem illum appellant. »

A (*Psal. LXXVII*): cum terrenæ opes subvenerint, tunc gratis amoveantur illatæ.

55. Ipso itaque tempore cum sub quodam scopulo inter vasta eremi jejuniò corpus conficeret, et nihil aliud præter ruris poma, quorum superius fecimus mentionem, in cibos caperet, venit assueta abditæ voracitatis fera ursus, cœpitque necessarios delambere cibos, ac poma ore detrahere. Cumque hora refectionis advenisset, ^b Chagnoaldum ministrum suum dirigit, ut consuetam mensuram pomorum deferret. Qui cum abiisset, ursum interiores frutices rubosque pervagari perspexit, ac poma lambendo carpere. Festinus redit, Patrique indicat: ille imperat ut eat, partemque fruticum in cibos feræ dimittat, aliamque partem sibi reservare jubet. Abiitque Chagnoaldus, ac jussa implevit, divisitque virga frutices rubosque, quæ poma ferebant, et partem suam juxta viri Dei imperium egit ut fera comedit, aliamque partem in usus viri Dei reservat. Mira in fera obedientia! nequaquam ex prohibita parte ansa est capere cibos, sed in segregata permissaque sibi fruticum parte tantummodo pabula requisivit, quoad usque vir Dei eo in loco commoratus est.

56. Interea cogitatio in mentem ruit ut Venetiorum, qui et Sclavi dicuntur, terminos adiret, cæcasque mentes evangelica luce illustraret, ac ab origine per avia oberrantibus veritatis viam panderet. Cumque hæc votis patrandum esset, angelus Domini ei per visum apparuit, parvoque ambitu, velut in paginali solent stylo orbis describere circulum, mundi compagem monstravit. Cernis, inquit, quod maneat totus orbis descriptus? perge dextera, lævaque qua eligis, ut laboris tui fructus comedas. Intellexit ergo ille non esse gentis illius in promptu fidei profectum, quievitque in loco isto, donec aditus ad Italiam panderetur.

57. Interea inter Theodebertum et Theodericum pacis pactum infirmatur, ac quisque adversus fratrem usque ad internecionem desævit, utrisque gentium robore superbientibus: et interim vir Dei ad Theodebertum accedit, eumque suadet ut ceptæ arrogantis supercilium deponeret, seque clericum [*Id est, monachum*] faceret, et in Ecclesiæ positus gremio sacræ subderetur religioni, ne simul cum damno præsentis regni, æternæ pateretur vitæ dispendium. Quod et regi et omnibus circumstantibus ridiculum excitavit: aiebant enim nunquam se audisse Merovingum, in regno sublimatum, voluntarium clericum fuisse. Detestantibus ergo omnibus Columbanus ait: Si voluntarius nullatenus clericatus honorem sumat, in brevi clericus invitus existet. His ergo dictis, vir Dei ad cellulam rediit, moxque prophetici dicti eventum res habuit. Nec mora, Theodericus Theodebertum ad bellum coegit, et prope Tullum bello devictum fugat; postque collecto magno robore exercitus persequitur. Simili modo gentium multarum

^b Sic ms. Codd. quibus usi sumus. Et tamen Surlus legit Magnoaldum.

Theodebertus robore vallatus, ad ^a Tulbiacense castrum pugnaturus venit: ibi prælio inito innumeræ hominum phalanges ex utroque exercitu perierunt. Victus tandem Theodebertus fugit. Eo igitur tempore vir Dei in eremo morabatur, contentus tantum vnius ministri Chagnoaldi famulatu. Ea ergo hora, qua apud Tulbiacum commissum est bellum, supra quercus putrefactæ truncum vir Dei librum legends residebat: quem subitus sopor oppressit, et quid inter duos reges ægeretur vidit. Moxque excitatus ministrum vocat, cruentamque regum pugnam indicat, multum humanum sanguinem fundi suspirans. Cui temerario conatu minister ait: Pater mi, Theodeberto tuis præbe precibus suffragium, ut communem debellet hostem Theodericum. Ad hæc Columbanus: Stultum ac religioni alienum consilium administras, non enim ita Dominus voluit, qui nos pro inimicis nostris orare præcepit: in arbitrio est jam justis iudicis quid de eis fieri velit. Inquirens ergo post minister eam temporis diem et horam, reperit ita fuisse sicut viro Dei revelatum fuerat. Persecutus est Theodebertum Theodericus, et suorum proditione captum ad aviam Brunehildem direxit: quem cum avia recepisset, quia Theoderici parti Brunehildis favens erat, furens Theodebertum fieri clericum rogavit: at non post multos dies impie nimis post clericatum perimi iussit.

58. Porro Theodericus penes Mettense morans oppidum, divinitus percussus inter flagrantis ignis incendia mortuus est ^b: post quem Brunehildis filium ejus Sigebertum in regno succedit. Itaque Chlotharius memor prophetiæ viri Dei, collecto exercitu fines regni, quæ suæ ditioni debebantur, conatur recipere. Contra quem Sigebertus cum hostium cuneis pugnaturus advenit, quem Chlotharius captum peremit, fratresque ejus ^c quinque Theoderici filios cum proavia Brunehilde cepit, pueros separatim peremit: Brunehildem vero primo ignobiliter camelo impositam hostibus gyrando monstravit, post indomitum equorum caudis ligatam miserabiliter vita privavit ^d. Funditus ergo radicitusque deleta Theoderici stirpe, Chlotharius politus est trium regnorum solus monarchia: quo facto B. Columbanus prophetia in omnibus impleta est. Unus enim intra triennium cum omni stirpe funditus deletus, alius violenter clericus factus, tertius regnorum possessione ac dominatione dilatatus est.

59. Beatus ergo Columbanus cum vidisset (ut superius diximus) devictum a Theoderico Theodebertum, redacta Gallia atque Germania sub Theoderico, Italiam ingreditur, ubi ab Agilulfo Langobardorum

^a Tulbiacum, vulgo *Zulpich*, Chlodovei de Alamannis victoria nobile, abest a Colonia Agrippina versus Treviros millibus passuum viginti quatuor: quo in loco Theodebertus a fratre utrobique victus ac postmodum interfectus est, regni Theoderici anno 17, Christi 612, secundum Fredegarii calculum, cap. 57.

^b Et tamen Fredegarius, cap. 39, scribit Theodericum Mettis profluvio ventris interisse anno regni sui 18, Christi 613.

rege honorifice susceptus est, qui largita optione ut intra Italiam, quocunque in loco voluisset, habitaret, Dei consultu actum est, dum ille penes Mediolanum urbem moraretur, ut hæreticorum fraudes, id est Arianae perfidiae, Scripturarum cauterio discorporare ac desecare vellet. Contra quos etiam libellum florenti scientia edidit.

60. Dumque hæc aguntur, vir quidam nomine Jecundus ad regem venit, qui regi iudicavit se in solitudine ruribus Apeuninis basilicam B. Petri apostolorum principis scire, in qua virtutes expertus sit fieri, loca ubertate fecunda, aquis irrigua cum piscium copia, quem locum veterum traditio Bobium nuncupabat, ob rivum in eo loco hoc nomine fluentem, amnemque alium profluentem nomine Triveam [Vulgo *la Trebie*]; super quem olim Annibal hians, hominum, equorum, elephantorum atrocissima damna sensit. Ubi cum venisset, omni cum intentione basilicam inibi semirutam reperiens, prisco decori renovans reddidit. In cujus restauratione mira Domini virtus panditur. Nam cum per prærupta saxorum sculpula trabes ex abietibus inter densa saltus locis inaccessibus caderentur, vel alibi casæ inibi casæ capsæ aspero, aditum plastrorum denegarent, mirum in modum trabem quam vix triginta vel quadraginta homines plano terræ solo positam vehere non valebant, ibi cum duobus vel tribus (prout ardi callis meatus patebat), vir Dei accedens, suis ac suorum humeris inmane pondus imponebat: et ubi antea præ asperitate itineris libero gressu vix gradiebantur, onerati mox trabis pondere festini gradiebantur, ut versa vice qui onera ferrent, ac si ab aliis veherentur, firmis vestigiis velut otio vacantes ovantesque irent. Videns itaque vir Dei tanti auxilii supplementum, suos hortatur ut coeptum opus læti perficiant, animoque roborati ea consistere in eremo studeant, Dei in hoc voluntatem esse affirmans. Tecta itaque templi culmina [Pro tectis culminibus], et murorum restaurat ruinas, cæteraque quæ ad monasterii necessitatem pertinent, construere parat.

61. Interea memoratus rex Chlotharius viri Dei prophetiæ effectum in se fuisse impletum cernens, venerabilem Eustasium qui ejus in locum Luxovianse monasterium regebat, ad se venire imperat: quem pio affamine rogat ut sibi cum supplemento publico legationem fungi curet, sociosque quos vellet nobilium virorum haberet, qui sui vadimonii arbitri essent: post B. Columbanum pergerent, et quocunque eum reperissent in loco, eleganti suasu ad se venire hortarentur. Perrexit itaque venerabilis discipulus ^e, magistri vestigia prosecutus: qui cum ad eum ve-

^e Legendum duos. Nam ex quatuor Theoderici filii Childebertus equo fuga lapsus mortem erant, Sigiberto, Corbo Meroveoque peremptis.

^d Idem refert anonymus coævus in append. ad Marium, qui anonymus Brunehildis interitum cum Heraclii imp. anno 14 conjungit.

^e In itinere Agaunense monasterium lustrans, Amatium vidit, et in reditu secum Luxovium perduxit.

nisset, Chlotharii verba depromit. Viso ergo Eustasio B. Columbanus gavisus recepti muneris aditu gratulatur, retentumque penes se tantisper hortatur ut sui laboris reminisceretur, cohortem fratrum disciplinae habentis erudiret, multorumque collegio Christi plebem adunaret suisque institutis educaret. Dimissus post hæc ad Chlotharium remeare iubetur, talibusque responsis regias mulcere imperat aures, seque retro repedare nullatenus ratum duceret: tantummodo precere ut sodales suos, qui Luxovium incolebant, regali adminiculo ac præsidio fovaret. Litteras castigationum affamine plenas regi dirigit gratissimum munus. Rex velut pignus fœderis viri Dei ovans litteras recepit, nec ejus petitioni oblivionis noxam

^a Apud Usuardum, Adonem et Surium legitur ix Kal. Decemb. Ast xi Kal. Dec. S. Columbani memoria consignatur in Martyrologiis Wandalbertii et Bened., quibus Vitæ S. Columbani exemplaria mss. quæ vidimus suffragantur. Anno Christi 615 S. Columbanum ad superos abiisse inde colligitur quod annum integrum post suum e Gallia discessum, et Theoderici regis interitum in monasterio Bobiensi expleverit.

A præponit. Omni denique præsidio supradictum monasterium munire studet, annuis censibus ditat, terminos undique, prout voluntas venerabilis Eustasii erat, auget; omnique conatu ad auxilium inibi habitantium ob viri Dei amorem intendit. Porro B. Columbanus expleto anni circulo in antedicto monasterio Bobiense, vita beata functus, animam membris solutam cœlo reddidit, ^a xi Kal. Decembris. Cujus strenuitatem si quis nosse velit, ^b in ejus dictis reperiet. Reliquiæque ejus eo habentur in loco conditæ, ubi et virtutum decore pollut præsule Christo, cui est gloria per omnia sæcula sæculorum, Amen.

^b Præter B. Columbani Regulam ejusque Penitentiale, exstant opuscula ejus nonnulla Melchioris Goldasti opera Insulæ anno 1604 edita. Et tamen Regulam Columbani, qualis typis vulgata est, integram non esse constat, si caput in Concord. Regul. cap. 74, § 10, citatum ex Regulæ Columbani cap. 33, ad Columbani Regulam pertinet. Columbani opus contra Arianos num. 59 memoratum non exstat. Lege adnotata ad Vitæ S. Sadlbergæ exordium.

VITA S. EUSTASII

ABBATIS LUXOVIENSIS SECUNDI,

Ad mss. Codd. Cisterc. aliosque emendata.

(Ex Mabill. Acta ordinis S. Benedicti.)

1. Igitur venerabilis ^a Eustasius, ut superius diximus ^b, a B. Columbano ab Italia paterno affectu directus, dum æquo jure subditas regeret catervas monachorum, evenit ut pro communi necessitate ad regem Chlotharium pergeret, qui eo tempore in ultimis Gallie finibus Oceani maris habitabat. Fuit ergo arrepti itineris via per saltum pagumque Briegium (*la Brie*): perventumque est ad quamdam villam Chagnerici quo dudum aliquantis moratus fuerat. Villæ vocabulum ^c Pipimisium dicitur, distans ab urbe Meldorum (*Meaux*) circiter millibus duobus. Ibi nunc Chagnericus cum conjugē sua Leudegunde nomine, Christiana et sanæ mentis femina, morabatur, et suam filium Chagnoaldum, cujus superius fecimus mentionem ^d, penes se habebant. Viso itaque Eustasio Chagnericus miro cum gaudio recepit; eratque simul cum patre matreque filia Burgundofara nomine, quam, ^e ut superius diximus, B. Columbanus

C Domino sacraverat. Quam pater cum jam desponsasset ac nuptiis adversum voluntatem puellæ tradi voluisset, dolore oculorum percussa et febrium igne ita succensa est, ut vix jam ^f superis reddi crederetur. Hanc in extremis anhelitibus positam B. Eustasius videns patrem increpat dicens, suæ noxæ esse quod hæc tantis uteretur pœnis, quia viri Dei interdictum violare vellet. At ille dissimulans, Utinam, inquit, sospitati redderetur, et divinis famularetur obsequiis! Non se talibus votis obstare debere ait. Accedens itaque ad stratum puellæ, sciscitatur si suæ fuerit assentationis quod contra B. Columbani interdictum post vota cœlestia rursus iteraverit terrena. At puella detestatur [*Id est*, protestatur] se talibus votis nunquam paruisse, ut terrenis cœlestia commutaret; sed paratam fuisse beati viri parere præconis, æque ait præterita vidisse nocte simili figura virum qua ipse est, qui oculorum suorum lumen redderet, vo-

^a In prologo Anonymi qui huic Jonæ lucubrationi apud Henschenium præmittitur, Eustasius dicitur ex *Burgundionum* genere procreatus. In Vitæ S. Waltrici cap. 9, B. Austasius nobilitate generis et moribus *decoratus* prædicatur. Denique Jonas in Vita S. Columbani, num. 37, Mietium Lingonicæ Ecclesiæ pontificem Eustasii avunculum fuisse testatur.

^b Vitæ sancti Columbani, num. 61.

^c Pipimisium habent tum Jonæ quotquot vidimus exemplaria, tum Hildegarius in Vita S. Faronis, cap. 36. Pipimisium nonnulli interpretantur *Oppigny*: sed ubinam gentium in Brigia sit ille locus *Oppigny*, ab ipsis Brigiæ incolis discere non potuimus. Exstat duabus fere leucis supra Meldas vicus quidam ad Ma-

tronam vernacule *Changy*, quem vicum non alium esse putamus a Pipimisio, sic posteris appellatum a Chagnerico seu Changerico S. Burgundofaræ patre. Certe intervallum a Meldis oppido hic per Jonam assignatum prædicto vico non male respondet; et vicinia Vultiaci villæ, vulgo *Eussy*, in qua S. Autharius Audoeni pater a Columbano conventus est, conjecturæ nostræ favere videtur.

^d Vitæ sancti Columbani, n. 30 et 35.

^e *Ibid.*, n. 50.

^f Superis, id est superstitibus seu vivis, prout ad prologum Vitæ sancti Columbani interpretati sumus.